

618604808

20134095

5
1
2(17)

מצצה

אסתר אנמירה

אמארי ינטרע פוי האד לבתאב . ערא
מצצה גריבה ביו לאהבאב . והיזא מז אסצי
אהאריכיה . ומו אענב אמנראת איהודייה .

מן קלם אכאתב אכביר ואמולף אשהיר :

מסעוד מעארך

חמוס אמבע מחפוצה

מטבעת מכלוה ננאר בסוסה

Maklouf Nadjar

26, Rue de France, 26

SOUSSE (Tunisie)

אסתר אנמירה

I

פי סנת 1648 . וצל ופיאן לסוחרבאת אכתורה אדי
נאבו תיראת עצימה פי אורופא אנרכייה ואסמא , ואדי
ברבו אורפאן ותלכו סכאנהם מן אסבאב נידת אדין
אלעינה .

תמאנין סנה וקרת נאר אחרב פי אראצי אנדרלא-
נודן , תלאתין עאם פאתונ סכאן בר אסמאן פי בעצהם
בעץ ואראצי לסחמרה קלבוהא קפאר . ובלדאן א-
מעמורה בלאוהא מן אסכאן , ואעלום ואצנאיע נעלותם
פי אספל אסנאזל , אמא בעד מקאבלאת מתאע נוראב
אדוויל ומודאכראת מתאע מנין ערידה . אנעקרת מו-
עאתראת צלחייה בין מלך אארץ .

נעם פי האך אוקת מתע תחיר אחרב , שרקי א-
אורופא כאן פי הנא ומעארת , פי כיר ונעפה , ולאכנ
תמא פי אארץ אסעידה אין כיריו סכנתהם אכראונא
איהוד , הי מסלכת פולוניא , לתבת נאר אפתן בעצם
קוותהא , לתאתי בצרר עצים עלא אארץ ולהכרב מרן
מן סוכאנהם .

אנינירא המלינצבי ריים אמחא אכואך , נאפך עלא
סידתו מלך פולוניא , מן סבב אצלם אדי תחמסל בית
מן אהיר האראנצי , חית ארמאה פי אסנן ואחפך עלא

אסתר אנמירה

קמע ראסחו , אמא אנינירא אחרב מן אסנן וקרר , לינלב
קלוב אכואך אדי הם מן אכניסיה נרינ-כאמוליד ,
לינאפכו עלא דולת פולוניא אדי הי מן אכניסיה רומי-
כאמוליד .

פי אייאם קלילה . נמע אנינירא עלא מחללה מתאע
עשרין אף עסכרי , וכל יום כאן יזראד נישחו , וזאד
תכקמ מע אסאמאר אילא אן וצל הצצל עלא ניש
אכתר פי אערד מן ניש אכנומה אדי לים כאן יעד אא
סת אאף נפר .

האב אקאימה מתע אנינירא צד פולוניא נעלת אארץ
בראב , ואסאמאר אמתוחשין אדי כאנו יצדמו מן וקרת
לוקת עלא אכלדאן . נעלו האד אומן פי תלת אפקר
וארתעאסה , באכצוך איהוד ואעיאן אסדן שרכו מן
האדי כאם אמצלה .

לים מרארנא און לנודף עלא אסארי קסוחת קלב
אעדו ומו אפעאחו , זארא לים מרארנא לנעמי חסאב
אסקאיתיל , לנדכר אסאצי אכלדאן . וסא קאסאת
סכאנתא מן אעדאבאת מן יד האד אעדו אשריד , נדוויר
בלאט מן האד אהוארת ואואקעאת . אדי תפכרתהם
תחינו פי אקלוב רעשה וניר מא נחכי אלא מא חו לאום
לקצר קצצתנא האדי .

נרפע כשוואתנא און למנול חקיר מתאע אחר מן
אמשהורין פי דאך אומן , אחר מן אכבאר בני עמא ,
זבחת עלא האד אעאלם פי סחל סכנתו אין תמא

אסתרגק פי דרם אעלום ואכרנתם ללפעל לתופיע תרוד
למעארק .

פי אכלאד אצנידה פינסך . פי בית הקירה פי תארת
איתוד יסכן ר' שבתי כחן מע מרתהו ובנתהו איתודה .
ר' שבתי כחן הו מו למשהורין ענד איתוד . פי קוות
עלמהו ומצאות עקלהו . ושאע אסמהו מן כתאבהו
שפתי כהן אדי אלפהו עלא . שלחן ערוך .

כן אזאיר לנתכי לכם ען קוות צמאות עקלהו .
ועלנחו אנארק פי בתר אתלמוד .

רוחו מעי . איהא אקארין אעזאז . למנולתו ולמחל
מכנהו וחדהשו למא תראו הוד אננסמן אדי ורא
נראיב פי נמוק אתלמוד . ודדי שאע אסמהו פי אעלם
איתודי . האד אננסמן פי וקת קצתנא האדי לא זא פי
צנר אמן .

מתל עארת יהוד פכאן פולין . תוונ במראה פי א-
וקת אדי מאזא פי רמוכיות לעמר .

מרים מרתהו כאנת מן עאילת שריפה משחודה פי
אעמל וכוף ארב . וחית חי תרבבאת בין נאם מתל הארו
בסבת צדק אנייה ואסתקאמת לאפעל וכאנת משחודה
בין אללק מן כרם אאלאקהא . אפי בית ר' שבתי לים
כאנת מנול אפלאח ואפעארה חית מרים הארו מולאת
אבית כאנת משחודה . ואסתר אכנת אחיה סחאע-
חא כאנת צעיפת אקוה .

ענד דפולוגא להאך אבית נראו ר' שבתי ואקף מנייד

אקלב קראם מריה מרתהו אסריצה . ובאקרב מנהו
ואקפה בנתהו אצנידה . מן עמר סת פנין והי תמסח
דמועהא מן עלא בדודהא .

אראנל קאכך עלא יד מרתהו ארי כאנת אנאר תוקר
מנהא . ולם אעפאחהא ראהה לתנמך עיונהא באנום
אתאמם .

עיוני קאת מרים לבעלהא . נהם פי נפמי אן לא
בקא לי אלא חצה קלילה ונגזרק מך ומן בנתנא אעזות
פורקה אבדיית . נרנבך אן לא תקמעני מן אכלאם אדי
מנתדתך בית . לאן פי וקת נומי ראית נדי ואמרני
לנכארככם קבל מא נחל סוכם ונכברכם ללא תתכדרו
מן אחוארת אעעכה אדי מיאבלוכם פי אייאם איתיה
תחקיק וא עיוני אן מנראת קאסחה מתצדין ליד ולכו-
תנא . אנא נכון נתאמיכם ונצלל עלוכם מן כל סו ונצללי
ללרב ולא נתזונא אלא מא יבעת לבם אסלאיכה
ליחפזוכם ויתרמוכם מן כל צרר ומציובה .

ענד מא תמסח כלאמהא וקעת עלא קפאהא שוק
אסריר מן ציר נמד .

ר' שבתי אנתחד לילאמפחהא באבלאם . וימחי מן
כאהא האד אהלמאמאמת סתע קרב מוחהא . אמא הי
פסעת כל צאתהו ותמססת באצתך .

עיוני פמסעת אסראה צותהא אסקמוע מן א-
נחד . אנא נעלם גם כנת מבלוחה פי חואתי למא צררת
וזנך . אמא האד אייאם אסעידה לם מאו . ואן נא

אוקת אספרוק ען כל מכלוק. עיש יא חביבי באהנא .
עיש, יא נור עיני . באסלאמה , אבקיחך עליא פיר
ועאפיה , יא בנתי אעזזה , אלה יסחרכם ויהאמיכם
מן כל צרר .

מרים נלקת עיונהא ומכרת שפאיפחא . ולם קדרת
לחנמק ולו חרף אבר , קלבהא אפאיך במחבת אודין
קמע אצרב , ורוחחא אסתעללקה פי חב וזנהא צעדת
לכאקחא .

II

מצאו בעץ נפעאת מן בעד מות מרים , ורי שכתו
ראנלהא צאב אצבר לנפסתו מן האר אצרר אהאיל .
בגראמתו פי אדרום פי מצאחיף אשריעה ארבאנייה ,
אמא בנתחו צנירת אסן אדי לים ראת מן עמרהא ניאר
וחזן מתל הארא , למ קדרת לחחמל האר אטציבה
ומאחת פי פרש אטרך .

יום מן אמיאם , ואבנת אסתר כאנת פי פרשהא
כאמפחא אנום , ואביהא גלם בין אכתב נארק פי בחר
אחמאם , וכרא עצם עליה אלתמאם התא אדי לים
ממע צות אביצה אדי פי אכלאר ולו אדי אצות עאמי פי
אקרב לניהת דארהו , אמא פי אאפר אחרחב מן צות
צאח נאם כקורה וועקה האילה² . חמלינצבי וצל . א-
כוזאך דפלו לכללארי !

רי שכתו פתח באב אשכאך , פינצר עמאן אדפאן
צאעו ה ללסמא מן אדי יאר אדי וקדוהם אכוזאך באנאר ,
פטרע פי אחין ורמא מלחמה מן צוף עלא בנתחו אמרי-
צה ורשעהא עלא חזינהו ותלחתם בקפמאן מן שער
ובעד מא חקק מן אמא ניהת נאו אכוזאך , מאר מתל
אברק וקצר אמריק מן אניהה אתאניה .

האך איום הווא כאן יום אפעח בעד אאוול , ואומאן
כאן פצל אשחא , ואאב אחינו מן ניר תלמאמאח קמע
ממאפה מתע בעץ מאעאח פי נאכה מכסייה באחלו .
וכנתחו אמריצה האמלהא עלא דראערו .

מן וראה יסמע פי צות חזנת אכוזאך אדי פדרתו א-
נאר פי כל אניהאח , וכראך צות ציתת אמפאכין
אסצורדין .

אכוף עמא פי גממהו קודה וצאר ינרי מתל אנוא פי
אצחארי , ולמא קרבת אשמם ללניוב , פרש מלחמה
אצוף עלא אארך פי ומס אנאבת וועע עליהא אכנת
אמריצה , והווא גלם עלא גדרה מחע שגרה , חם בער
מאח אילל ומנדל אצלום ודבל אסבת .

לילת גבן מחל הארי למ ראהא רי שכתו פי מדרת
עסרהו , תית בקא פריד פי צהרה מע בנתחו אמריצה
מן ניר לא מאכלה ולא קות ולא מכאן ליתצללו פיה ,
ומע כל דאך חסוד רבהו ושכרהו אדי כללצהו הווא
וכנתחו מן יד אמסתקמעין .

תלך אלילה לים כאנת שרידת אברד , ורי שכתו

בעד כה צללא צלאת אליל אעחוק בנחתו ולף נסמחו
ונסמחא בקסמאן ישער ידי כאן עליה .

לבנת אנמלקת עליהא המיה שרידה , ושאב אסמכין
לס צאב קדרה ליסקיהא קמרה סן אשא ליברדר המית-
הא , או לינאולחא בבעץ אדוא נאפע למעשנחחא .
אמדר עקכו אן לבנת מל עליהא נום נארק ידי לים
אמתיקצח מנחו .

למא באן אפנר , ידי כאן אאב ירנא מיה כפרון
צבר , בעד מא ערדא מול ליל ל פי נבן ומנכמאר קלב ,
פרמא עינחו ר' שבתי עלא בנחתו והי בין אחצאנחו
פנצרהא והי עדימת אנפס .

אאב אסמכין וצע בנחתו אנאמדה מן אברד עלא
פראשת אצוף , וכראא פצל פריד פי ארניא לא מן מרתחו
ולא מן בנחתו אחידה , ורארהו וכמבתו וכתאיבתו
צארו מאכלה ללנאר .

כאמגדוב מן צאעקה צאר ואקף פי מכאנחו מאכת
מנדהש , ובארד אן יאיים מן אחיאה וראד ליהרמא עלא
נתח בנחתו וימית פי אסכין ידי מאתת מיה נור עינחו
וזהו ווארהו , אשא פי אהין אפתכר אן האד ליום הו
יום סבת ויהרם עליה אהון ואנבר .

אה ! מא אעצם קיוח היד ליום פי קלוב כאיפין
ארב ! מן תפכרת האד ליום אסקרדם זא אנבן מן קלב
ר' שבתי , וראתה תאממה אכרת מכאנחו ופתח פמרו
וקא :

— כל שאי עלא מראד אלה ולא מן יעחרף עליה ו
אנא עלייא בקבול קצאהו באצבר ולא ענרי מא ולוח

ען אפעאחו וכצוף פי האד ליום אסקרם !

בעד רדף קאם וצללא צלאת אצבאח .

אה ! כה יתל אאנמאן למא יצן אן אדין הו מציבה
המל תקיל עלא אנפס ! לא , אדיאנה ענד ארבאבתא
הי תחאמי אבראנהם מן טחסאת המום אומאן , וביהא
יעיננו אצבר ואעזא לנפסהם . פי וקת מצאיב ארהר
ואחכאמחו אמנתלעה .

אנבר , איהא אקארי אעזיז . אילא האד אאנמאן
אעזיב ואדחש ! אנצל פי בלשך מא נרא להארד אאנמאן
אסמכין מן אמצאיב אחאילה , ואחאה אסוכופח ידי
ואקע מיהא יאן , ידי בעד מות מרתחו ולמארת
כמבתו ואקף פי האד אוקת קראם נתח בנחתו אחידה
מרמי פי בלא ופי עפשו , ולא מלנח יתצלל מיהא מן
אברד ואצקעאת . ובכל רדף למא אפתכר אן קראמת
האר ליום אעזיז תחרם עליה אבכא ואנבר , פייד כל
שאי מן בשהו וקבל קצא מולאהו באצבר ואסכות !

ר' שבתי בעד מא תם צלאת אצבת . כלן ספאמעהו
אצואת אבואק צאמיה פי אקרב ללניהה ידי הו
נאזלהא ובעד ספע צות נביה אכלאב ורכץ ליל ידי מן
עצם סרעתהם ינסע תכסיר אתלנ אנאמר מן תחת
צפיהאת אקראמהם .

— אה ! צאה האר אסמכין , איכואן קד וצלז

להאד אונאחיה, הארב בארוה תרף אסכאן ואבאק
נתת בנתחו מסרותה עלא אארץ.

למא מצאח סאקאח וחו פי אהרוב ואצואת אאבואק
לם עאר יסמעהא וקף לואכר ראהח פי נפסחו, פצאב
מנארה פרבלהא ליהאמי נפסחו חמא מן אערו, פבאק
הונאך אילא ניוב אשםס, ולמא אקמר פררת נורחו
עלא תלך אנאבה, פרז האד אסמכין מן אסנארה רזע
ללגיהא אדי קדם מנהא. מאב אתפתיש עלא אסכאן
אדי אבאק פיה נתת בנתחו.

הו וצל ללמכאן אסמכור ווגר נדרת לשנרה אדי כאן
נלם עליהא, ורא פרשת אתלז מכסרה מן רלזין פרסאן
אמא נתת בנתחו לם ונדהא, מן פי באחו רבמא הי
מפפיה תחת אקראם אהלז. פצאר יבחת בכל נהד בצו
אקמר ולם צאבהא, פארמא עלא אארץ וצאר יבכי
ונעי ויקול: אינד אסתר עיוותי: אינד, יא נור עיוני: אינד.
יא וחירתי: זעק אאב כנפם מכסורה, הל תחא לנרפן
נתחך פי אארץ מנע עלייא רב אסמא?

הצצה מן אסמאן ערדיאהא האד אסכוד פי אבכא
ואנחוב חם בעד דלך רשע עיונהו ללסמא וקא:

— כל שאי באמקאדיד ומקבול קצא ארב בארצא.
ר' שבתי: כמר כל מא במב מן אסא ואאבראן. וחתא
האד אבנת אצורה בקייה כל במב צאקת מנהו, אסא
באקי להו שמי אדי לם כסרהו והו אמאנתו ברבהו
ואעקאדו בדיאנהו.

III

אכרף אדי רבב עלא ר' שבתי פי צבאח יום אסבת מן
אצואת אאבואק ונפואת אפרסאן הו כרף פארנ, חית
ליס אכחאך חם אדי קדמו ללנאבה, אלא מלך פילוניא
הו אדי אתא ליעמל ציאדה פי תלך אנאבה.

אמלך קדם לעמלת לימא ליקסע בנפסחו אקיסמא
ואסנאפאקאח, וניש הגלינצכי אוכמר כסרה האילה,
ואדי פצל ועמא באהרוב צדם עלא אבלאו פונסך ועמל
פיהא פאי ומלק פיהא אנאר, ופי אוקת אדי אציראל
אספאינמבי תכבע נרת האד אהאנין כאן אמלך יצמאד
מעא חונבאעחו פי תלך אנאבה אדי הרב מנהא
רבי שבתי.

למא וצלו אפרסאן אסתכבעין פי אמלך קריב לני-
חת אבנת אמייתה, פאק ביהא כלב אצירדה וצאר
יבכה בקווח. ויעמל אסאראת קראת אמלך לירוח לם-
כאן אין פיה נתת אבנת, פאמר אמלך עלא בעק מן
פראסחו לידהכו תמא וינצרו מא מתור.

אפרסאן משאו חם בעד רזעו ואפברו אמלך:

— אדי נעלם ביה אסיאדה בננא ונרנא נתת בנת
צנירה פי אסן, מכחאן אכאק פי מא יבלק, ואדי נצן אן
האד אסמכניה מאחת פי וקת הרוב ואדיהא מן אכר-
זאך ותרבוהא תמא.

אמלך אתמק עלא אנהו ירוח בנפסחו ויבחת ען א-

אמר בעיניהו וענד מא נצר לבנת אמיחה דהש ללנאיה
 פן נמאהא ואוצאפהא .

— פאראצינמכי ! צאה אמלך עלא אמכיב אראכב
 בננכהו, אנצר האר לבנת לעללא מאזאת פיהא רוח
 אחיאה ! לא יאכרני חתא שך אנהא בנת אחר בן אעי-
 אן עמלת לימא זדי הרב לימנ מן לבוואך, ונחן אירא
 כללצנא, לחר בנתהו מן אמות נעמל מעהו זמול זדי לא
 ינכרהו למול לעמר .

אמכיב זול מן פוק צואדהו וצאר יבחת פי נחרת ל-
 בנת, תם בעד קא :

— מאזאת לבנת למ פארקת אחיאה, יאמר און
 מידי עלא אחר מן אבראם אן ירפעהא מעהו עלא
 חצאנהו, לעללא תסאעדננא אקדרה ען כלאץ נפם
 ואחרה מן אמות :

אמלך אדון עלא אחר מן אפרמאן ליפעל מתל מא
 אמר אמכיב, ובעד רנע אמלך וחכובאעהו ללקצר אין
 כאנת תסא אמלכה ובנתהא אחרה מארי .

ענד רבולתם ללקצר נעלו אסתר עלא סריר וצאר
 אמכיב שאנל פי מעאנתהא אילא אן פתחת עיונהא,
 אמא תסמה שרירה כאנת ואקרה פי נסמהא .

אייאם ערירה מילת לבנת ואקפה בין אמות ואחואה
 אמא פי אמר כלפח עליהא אחסמה ומן יום ליום
 צארת הלתהא פי אתחמן אילא אן כרנת מן הית
 אצורד .

מארי בנת אמלך זדי הי כאנת מן עמר אמת סוין,
 פרחת כחיר למא עלמת בוגוד האר לבנת זדי מן
 עמרהא פי וסמ אקצר, אמא למא אסרץ מתאע אסתר
 מנע עליהא מסאכלתהא, כאנת חרנא פי איום זדי
 תפסע ברצול שמאהא חחו תקרד עלא דיארחהא .

כל אוקת זדי כאן אמלך ומרתהו משחאמין כחיר
 ליעלמו קצת האר לבנת ומן אמא קום חכון ומן תם
 ואדיהא, אמא אמכיב מנע עליהם דאך ליסתאסרהו
 מן אסרציה באוף עלא זחרחהא, ולמא איום רנעת
 לצחתהא ושאהא צאר מצחה, אכברו ללמלך כדאך
 והתא מארי בלנהא אכבר ען סלאמת אסתר ועאפיתהא.
 קראם אסתר חצר אמלך ואמלכה ומעאחם בנתחם
 מארי, פסא אמלך מן אסתר לחכברהם מן אהארת זדי
 אוצלהא ללנאכה .

אסתר אעלמתחם מן מות אמאה ומן הרובהא מן
 לבוואך, פערפו כלחם אן האר זנפם זדי מנעהא מן
 אמות הי יהודיית .

— מא יכון עמלנא מע האר איהודיית אצנירה זמא
 אמלך, מן יעלם אילא אן הרב אביהא זולים באסאהל
 אמלוע עלא כברהו .

— יאמר מידי אמלך, קא אמכיב, אן יסללמוחא
 לאהרא בן נטעייאא איתור, והם ילתפתו להא ויכמנו
 פי שאנהא .

— אה ! צאהת מארי בנת אמלך, לים תפעל כדא .

יא אבי ו אנא למ נבקיכם אן האדרו מני האד לעבייה
 אדי צכחהא מי אנאכה , כם ילד לי אמראפקה ואצה-
 בייה מעאהא לסא תהאל עלא שפאהא אתאמס , נרנכך
 יא אבי , אן לא תפרק מני האד לבנת אנמילה .

— בכל נרץ נתמס מראד בנתנא לעזיזה , אנאכת
 אסלכה , האד לבנת איהודייה תתרך דיאנתהא ותבקא
 מעאנא , כל וקת אדי מארי בנתנא תזאהי נפשהא במ-
 ראפקתהא .

אסלך ואפק עלא שפאב מיהזו ובנתהו ואמר עלא
 פפאס אסראייה ליחצור לבנת איהודייה ללאעתנאס
 באדינת אנוירה .

בעד איאם מן אדי רנעת אסתר לעהתהא פעלית
 שאי אדי אבקאת כל נאס אסראייה פי נאית לענב : האד
 אצנייה מתאע עמר אסת סנין למ ראסת לתאכל מן
 אן אמראכל אסחרומין .

— למארא למ תאכלי , איתהא אנהלת אצנייה ?
 פאהא מביב אסלך , לסא כלנהו מן אסכאכה אן אצבייה
 אצנייה למ ראדת לתאכל מן אפכאיך אדי תקדרמו
 להא .

— ויהי ברא אמר עלינא אלה ללא נאכל אלהם אדי
 לים יכון מדבוח סקתא אדיאנה איהודייה , אנאכת
 אסתר .

— וכיף דאך ? ואנתי אלא האד איום כנתי תאכלי
 האד אלהם בכל אשתיאק ?

— נעם , אנאכת לבנת , כלאסך עלא אחיקה ,
 לאכן דאך אוקת כנת מריצה , ומקתא מא בלנני מן
 ואדי וקת מרצה אמי . אן ללמריץ אסדרור יחלל אדין
 אמואכל אסחרומין לישא מן מרצהו , אמא אן אסמר
 ללה פי נאית אצהחה ולא ימכן לי לנאכל יא מואכל
 איהוד .

— אידא ברא הו אסמר , אנאב מביב אסלך , קד
 וצל אוקת אן אראהב , כודילי יכדם כדמתהו .

אראהב כודיל אדי אסלך יקר בדרובתו קראמרו .
 רכל לענד אסתר וקא להא :

— לעלמי אן לסא וארך תרכך פי אצחרה למא ען
 אנך מייתה , מא בקא להו פיד חתא הצצה , ולסא א-
 מלך כפצלחו אכרים וקף עלא תרניעך ללהיאה . צרת
 אנתי צנעת ידיה , וכחארא מן אואנב עליך אן תתרך
 דיאנתך ותעתק דיאנת אסלך .

אסתר ענד מא סמעת האד אכלאם מן אראהב רפעת
 צות אציהא ואבכא ופלבת אן יפלקהא מן פראייה
 אסלך או יקלוחא .

פי זמאן קצתנא האדי , כתירין מן איהוד אדי עפאר
 נפסהם ללקחל עלא מעזות דיאנחהם , אכוואך ראמו
 לינצבו אף מן איהוד רנא וגסא , שובאן וצכאיה ליתרכו
 דיאנחהם , אמא הם ביירו אסות מן אכרוג מן דיאנת
 נרודהם , תואדת מתל האדו כאנו יצירו פי כל יום .
 וכאנת אנאם תתחדת ביהם , ופתא אסתר , ולו כאנת

צנייה פי אמן, בלנהא כחיד מן האר אזקעאה, ויא-
 אפכאר מתאע אמסאתיל עלא חב אדיאנה עלא כל
 אקלוב עזב ודהשה, ובאכצוץ עלא אבנאת לאבכאר
 אדי צאהרו שזאקה וקווה פי תמלימם פי אחיאה עלא
 שרף דיאנתהם, ולמא חיאת איהודי פי אעאם כאנת
 לים מצמנה מן אאצראר ואמצאיב מן זיהת גיראנהם,
 ופל אחר מנחם לם יעלם מא תכון אפרתחו, צאר כל
 ריים עאילה יגרם פי קלוב נאם עאילתחו מחכתב לזקס
 וכל נפר עליה אן יכון מתחזר לימללם פי חיאתחו נזיר
 דיאנתחו אירא נגב אסר, ובחאצרא לים מן אעזב
 אירא מסענא מן אסתר לצנייה מא רדת מן אכלאם
 באשנאעת לראחב למלך.

די וקעת ען אארץ ורפעת צות אכלא אן כלג
 למסאמט מארי בנת למלך, אדי הארי פי אחין סרעת
 לענדהא וקאלת:

— אפכריני מא אצאכך, יא חביבתי, ולמארא
 תככי? מן הו הארא אדי אמר פי בלאו ליניירך ויחי-
 ירך ען אכבא?

אסתר לם קודת לתכרנ כלמה מן פמהא, ואשארת
 בידחא עלא אראחב כוריל.

— הל הו אנת, יא סירי אראחב? סאלת מארי סת-
 ענכה.

— לים פלכ ניארהא, יא בנתי, אנאכ אראחב,
 כל אנא פלכ סעאדתהא פי אדינא, ראנב לתכון אכרתך.

פי אדיאנה, אירא חתרך דיאנתהא ותדכל פי אדיאנה
 אמסתייה.

— חל אנתילם תרצא כרדך? סאלת בנת למלך
 לאסתר.

— לא, לא, אנאכת אסתר, לם נבני רדך, סראדי
 לנכקא יהודייה! אחסן לי אמות פי מכאן אמקתלה מן
 אדי נכדרל דיאנתי.

סארי חנאת ראמהא ורפעת צאהכתהא מן אארץ,
 ומסתת להא ארמוע מן פרודהא, וצארת תבוסהא פי
 פמהא ותלאמפמהא באכלאם וקאלת:

— הנני נפסך, יא אפתי, אנתו עזיזה ענדי סתל
 נפסי ולא אחר יקרד לינצכך בשאי צד רצאך רווחי סעי
 אאן תכרנז ללננאן אין תמא אאנואר יפורחו רואיתחם
 אדכייה.

תכסימה פליפה צהרת עלא שפאיף אסתר אבאכית.
 סארי מסכת פי יד אסתר ותעדראת ביחא קראם
 אראחב אדי ענר וצולהא לחו באסת ידהו באחתראם,
 תם ראחו האר איוז אצנאר ללננאן לילקמו מן אאנואר
 אמתלוונה, וצות ננאהם וחיהם אנמסע פי כל זיהאנת
 אצנאן.

אדי ירא האר איוז אצנאר אמשרוחין אזהואנין
 וחם יצחכו וינגיו מעא בעצהם לם ימסם פי בלאו אברן
 אן האדו אמחוביין קבל בחצה מן אומאן כאנו יחארכו
 בעצהם מהארכת אדין אהאילה.

אראבה כוריל ששא לענד אַמלך ליכברתו סא זקע
 מע אַצירה איהודייה .

אַמלך ענד־סא בלנחו אכבר סן אראחב . אסתנאן
 אַנין אַשריד וקנד ליחדרתא סן אפראיה , אסא אַמלכה
 לס אכקאתהו ליאכר סן כנתהו איהודה איהו . מתאעהא
 ואנשי־אתהא .

אַשביב אנדבל פֿי האר אַמסר ואכבר עקלחו . אן
 ארכאיה ואדרכה . הם יגלבי קלב אַצנוחה ללדי־אגה א-
 מסיחיה , ואן כהאר אַנעה הי אסתר סן נספחא תמלב
 בעד סנין קלילה . אן תתרך היאנתהא ויקבלתהא פֿי א-
 דיאנה אַנדירה .

האר אראי אסתחפנתהו אַמלך וראחב , וחפסי אן
 סן דאך איום יבקי אסתר לתהאסס בנת אַמלך וחצא-
 חבא . ולו אדי לס כרנח סן דיאנת איהוד .

IV

פֿי תלך אַייאם רנצ אַמלך מע עאילתו לבלוד
 כהאכו בלאד אכרסי , וחטא אכלת אסתר סוּמבל א-
 יהוד סתל־נרעהא תית אפרו על־אפיה ויהודייה שוּמבה
 לתאתי להא בפֿסור־הא ועשאתהא פֿי כל יום .

אכבר שאע פֿי אכלאר באן פֿי קנד אַמלך תוגר
 צבייה יהודייה אדי לס תרנח לתמבל אַא סוּמבל איהוד
 ותכללפת סראח שאיבה ויהודייה לתאתי להא פֿי כל
 יום סן סבאך איהוד .

כתידין אדי אשתאקת נספחם לינדרו האר אגנת
 ויהודתהו מעאחא , אסא חראס אפראיה סנעו עלא א-
 יהוד אצול להא , ובהאדא אסתקנעו הארו במא
 אכברתתם אַשאיבה פֿי שאגתא וחית אסתר לס כאנת
 תעלם אספ אביהא וכתידין אדי אנולאו סן בלראנתם
 ואדי מאתו סכתולין , פֿמן דאך בקא אַמסר מתאע מע-
 רפת ואדיהא נאולה נאמנה .

מע סול אסמאן צארת אַמעוזה ואסתככה בין אסתר
 וסארי בנת אַמלך . תעצס סן יום ליום .

האר איהודייה אַצירה כאנת תקבל אַעלום נַמיע מע
 בנת אַמלך , וסארי לס רכבתהא אַצירה עלא אדי
 צאחכתהא אכרת תחקרדם פֿי אַעלם אכתר סנהא .
 וחתא צורתהא ואוצאפיהא צארו ינחסנו סן וקת לוקת
 אילא אן צהרת האר אכנת לעיון נאצרינחא כורדרת
 ארביע השתחי אַעין לתראחא , וזא אנמל סנצרהא
 וקת דולאשהא פֿי אַנאן בצחבת מארי בנת אַמלך והם
 יקספּו פֿי אַפל ואיסמין לינעלו תאנ סן אַאנואר עלא
 רוסחם !

כל עין תראחם תשתד אן הארו תואמה סקפּו סן
 כמון ואחרה . ואנלקקו ליזחאו נַמיע עלא חסב אַשביעה
 ולראיהא .

יום סן אַייאם וסארי כאנת נַאסה עלא בנד סכמי
 כאַרע פֿי רכנה סן ארכאן אַנאן , ואפראת אַצרימה
 מתאע אראר אדי כאנת חכרנ מעאחא פֿי וקת אדולאש

כוערה מן קראמה לתדולש מע אחד מן כדאם ל-
 מראיה, ואסתר באנת הקמף פי אאנואר לחאתי ביהם
 לצאחכתהא להצנע סנחם תאנ, ופי לחין קפות אסתר
 וצאחת ציחה האילה, וארתמאת עלא אענאק בנת ל-
 סלך וחצרת עלא העבאן מוכוף לדי כאן עלא רקבתהא
 וארמאתהו ללארץ.

מן צות ציאה אסתר. סרעו אלדימה וצאחכתהא
 ללמבאן אין באנת מארי, וענד מא נצר כדים אמראיה
 האר לחעבאן למבאעך צדם עליה וקתלהו.
 אלדימה למא נצרת לזרד אתאיל לדי כאנת פיה
 בנת פידהא. מאחת עלא לארץ עדימת לזרה, ומארי
 מאחת עלא אענאק אסתר וצארת חבוס בעצם לכרור.
 — זמלך הארא, יא עזיחי, לא ימחא מן קלבי
 לשול לזמאן.

פי לחין כלמו חתא אמלך ואמלכה. לדי כאנו חם
 זארא ידולשו פי אמראף לזנאן, פחכאו להם כל מא
 וקע, פכבאת אמלכה מן שרת אשרת ואעתנקה באסתר
 וצארת חבוסהא וקאת:

— מן לאן נעל כל בלי ואעתנאי, לנעלך מבכותה
 פי לדיניא, יא בנתי לעזיחה!

חתא אמלך ארתהב כלבתו מן האר אהארת, וקרוב
 לאסתר ובאסהא פיק לבינהא אשארת אשר ען חכלין
 נפם בנתהו ואחידת מן אמות.
 כל כדאם אמראיה ראו האר לחב ארתיק לדי צאה-

רוחו אמלך ואמלכה לאסתר, מן דלך ליום צארת האר
 לבנת איהודייה מחבובה ועזיחה ענד לגל.

מצאת מנין. וכמא צרתה למכילב. אסתר תבדלת
 כתיר, תפכראת אייאם לצנר תקריב אתנסאו מן בל-
 הא. אשאובה חנה לדי באנת תאתי להא במאכולהא
 למ קדרת לתעמיהא שאי מן עלום אשריעה ואצול
 לדיאנה איהודייה.

נעם אן אסתר רנכת אשאובה לתאתי להא בכתאב
 מתאע צלאה לתצללי ביה פי כל יום וזארא זאבת להא
 כתב אופרין מכתובין באלנוה איהודייה לאמאניה, אמא
 האר אלונה חתל אלונה לעבראניה למ כאנת תפחמהם
 ובאזמאן תדרבת למיראת אגאם לדי קראב להא ותמב-
 עת באעבאעקהם ואפכארהם.

מאבק קבל מא תכללך מארי בנת אמלך מן אמות,
 למא כאנת אכתר מא ענדהא חתא מערפה ומוראמה
 אלא מע צאחכתהא מארי פי ומס לקצר, חין חציב
 נפסהא בעץ אוקאת צנפרדה לנפסהא. באנת תפחכר
 אבוהא לדי צאע מנהא וקלבהא כאן חייז עלא מורת
 אמהא ובאשתיאק קוי כאנת תשתחי או תתרך מראית
 אמלך לחרנע לנאסהא ואהללהא. ותצישו בינהם ולו
 בעישת אפקר ואהתיואן, אמא לאן למא כאנו כל נאם
 לקצר ולכראם מתע אמראיה בין ידיהא בלעז ואאתת-
 ראם. למ בקאת אכתר תמיל נפסהא לנאסהא, וכאנת
 פי נאית אפרוד מן בכתהא, חית פי האר אמנול צאבת

אפרה ואהור, אסקאם ואאכראם ואש ארי תסלב אכתה
כסול אסמאן אסתר תאנסת בהאד לעישה ארפיעה,
חיות אפשואש ורללא כאחרא מן בנאת אמלוד, ובעק
אוקאת ירכבהא תמאם ירעש מנחו ברנהא, והאד
אתמאם הו: רבמא האד אחיות ארנדה יאתי יום
ותתברדל עליהא ?

אסתר מן חין רכלת ללקצר לם ראת עיונהא יהוד.
ויום מן אייאם תעדרא מן תחת אקצר יהודי פקיר
האמל עלא כתפחו שכארה מסלוחא באצבאבם וא-
כסאוי אקרם.

הי פי האד אוקת עאינת חיות האד איהודי אסער-
בה וארדילה, פתנייר קלבהא ותממת עלא אפרתהא
אירא חי תכון מסתעקדה בדיאנת איהוד, הל חי
תתברדל מן חיות אעז ואמשראה לחיאה כדא נאקצה
חוקידה ?

האד אתמאם כאן ימלכהא בעק אוקאת ותתנייר
פי נפסהא מן אפרקה מן האד לעישה אמלוכיה.

האד אונ אבנאת אפאישין פי אקצר מתל אתואמה
ויתמאתלו לורדאת ארביע בלני לעמר אתואשאן פנה.
אחרית צאר גארי פי אקצר אן ען קריב ויוקע מלאד
פארי, לאכן קבל הארא מן אואנב אן התחצוד לתכון
יתעדראו עליהא אתראתיב אדינייה כמא הו ילום עלא
פל מן הו נצראני באנ פי אסן, ועליהא אן תתעללם
אצול דיאנתהא קבל רבולחא לעמר אתלתאש אן מנה.

להאד אנרן כללפו אחד מן אראתבין אננאר צאחב
פמאנה ועקל, ליעפי דרום אדין למארי, ואסתר אדי
כאנת דאים מע מארי כאנת חתא חי זארא תמסע מא
כאן יעפי אראתב מן אפראע אדיאנה אספיתיה.

אראתב אצנור כאן יעלם ברקקת לפאצתו ליתוף
דיאנתו, אדי סאסהא אסתבבה ואקדר וירפע עאנהא
לאעלא מנולה, ויחכי בסבאנת אקלב מן תארין, חיות
אספיה ומא קאפא מן אעדאב ואסנראה עלא שאן א-
דיאנה, ויגעל אנאם אסתבעינתא לאפעד אמבלוקין פי
אעאם.

למא תם אראתב אדרום אדי אעפא למארי וראת
לחא סבילהו, ארתמאת בנת אסלך עלא צאחבתהא
ואעתנקתהא וצארת תכבי וקשית:

— אה: יא אכתי אעזוזה: כוני לי אבת פאחיקהו
כוני לי אבת פי אדיאנה: ומא יתד בינא שאי אדי
יפרווא מן בעצנא:

אסתר פככה נפסהא מן בון ידין פארי והרבת
ללגנאן, תמא רכלת פי אסקער תלסת פיה ונעלת
כדורחא עלא איריהא חית כתר עליהא תמאם אבד
עלא האתהא.

הי פי דאך אוקת תמכרת אייאם צנרחה, ותלך
אשביהאח אלדירה אדי כאנת תואתי לחא נפסהא גאו
קבאלתהא, בין עיונהא חפילת אמחא אפריעה כונה
מן לון אינור, ונאביהא בארך עלא אארן סתני ראסתו

עלא אכתאב ארי בידהו .

— אה ! יא אהבאב קלבי ? צאחת אסתר מן נוארק
קלכהא . הל טנכס ננפרק ללאבר ?
אסתר לא זאת כדא פי נכד שריד ורדסיע תמיל מן
עיונהא , וחארי ארי נזלת עליהא ואעתנקתהא וצארת
תבוס פיהא במכאנה וקאט :

— אפכריני , יא עוזתי ! הל תניירתי מן כלאמי ?
ואנא לש כנת נקצדו ו'אך ! אנתי אפתי , ומחל אפתי
נחסכך דאיים ולו לם תקבל עליך אריאנה אסמיתיה !
אמא אידא תעתנק דיאנתנא פינניך אמלך במא זייל
ויכתתו פי נקדך מחל אהדא מן בנאתו ויזונך לאחד
מן אכאבר אדולה או מן אעאילה אפלוכיה . ותקדדי
לתכוני מעי עלא אדואם , אמא אידא תבקא עלא א-
דיאנה איהודייה פמן יעלם טא תכון אפכרתך !

מארי זאר עצם ענדהא אבכא , ותתא אסתר זאר
כפאהא וקאט :

— לש נריד אפראק מנך !

— והל מראדך לתעתנק אריאנה אסמיתיה ? צאחת
מארי בזעקת אפרה .

אסתר לש רדדת עליהא אנויב .

פי האד אוקת קדמת לענדהם כרימת אדאר פאבה
לתכרנז ביהם ללדולאש פי כרוסה .

V

אסתר חסמת פי ברנהא זענף קוזה ארי לש בקאת

אכתר לתכסם פי נפסתא צד כל אקאימין עליהא ליכרנו-
הא מן דיאנתהא .

האר אצנירת צאבת נפסהא סתרוכה פי אעסם מן
ניר לא חביב ולא קריב אדי יוקף לא זאנתהא .

האר אנאם ארי חי תראהם מן אחכאכהא ואקראב-
הא ותאבת אנחם ליס מן אעדאהא , הארו אנתהרו
אן יתפרו להא אדיאנה אסמיתיה פי אעלא ארדנאת
סתאע אארב ומתכבת אארדם , ואנאם אסתבעין פי
חאר אדין חוסאן אבכאת אאקואם פי אעסם , ובאעכס
ען דאך וצפרו להא אריאנה איהודייה בלאון כחלה
והקדחה . אילא אן לא בקא להא פריקה אופרא אלא
תרכהא ואכרנז מנוא .

איום ארי פרנו פיה ללדולאש כאן יום צאפי אחר
מן אייאם אחאסין סתאע אציף .

כרימת אדאר רכבת מעא אזנז בגאנת פי כרוסה אדי
כראת פריקהא כארנז אסדינה .

בין אשנאר אנאבה פרעת אכיל ספירהא כאנולאן .

מארי ואסתר כאנו נארקין פי בחר אתלמאסארת .

ואחרית טא כאן יצחר מן בין שפאיתם אלא בעד וקת
פויל , ואכרימה כאנת משרוחת אקלב האהית אנפס מן
לדת אפביעה . וכאן פמהא ינבע אכלאם סחל אדאר
אהאינז .

עלא חין נפלה אנפמע צות תכמיר פי קציב אענלאת
ואכרוסה אנקלבת ללארץ .

אכנאת לים לחקתם מן דאך לא צרר ולא אנרנח .
 אמא אבריסה וקעת עלא אארך נאיכה ען אונד .
 בעד חזה קלילה מן אזמאן רנעת לדאחתהא , אפא
 אברארסי אעמאהם דבארחהו אן יאפרו דולאש קליל
 פי אצווח עלא רגליהם אילא אן יעמל אתעליה אלזום
 ללענלאח .

המית אנהאר פאנת פי אשר אקווח . מא פוופת א-
 נסואן עלא קרום עאצפה קרייה .

מחאכה צנירה צערת מן גיחת אכחד וריח קיי כלם
 גרתהא מא יבשער עלא אפמאר נזירה אחיה ען קריב .
 אנסואן אדי כאנו פי אדולאש פרחו כתיר ענר , מא
 וגרו פי האדי אצחה פנדק אין יתאללו פיה , אין חמא
 זארא אברארסי דפבל אפיל ואכרוסה אדי עמל פיהא
 בעק תעליה קליל .

פי ארך פולוניא תקריב כל אצחאב אפנארק פי מרק
 אספר הם יהוד .

איהודי צאחב האר אפנדק רא גפסהו מבפרות ענר
 מא נצר פי מחלחו בנת אסלך מע עבירהא .

אנפואן ענר מא דבלו ללפנדק בעחו מרסול ללבלאד
 ליכבר פי מראית אסלך מא וקע , ואנהם פי האר אלילה
 יבאתו פי אפנדק , חית אנהאר קד ראה ופאפו הם
 לירנעו פי וקת ספר ועאצפה מתל האדי .

מא בין דאך זאר קוא אריה ועצמת אפמאר , וצוח
 ארעד אקאסה יהוב אקלב ואכרק יכפף אאבצאר וחחא

מן אצעקאח סמסעו וקועהם , פלאפת מן דאך אסראח
 אדי מעאהם , אמא מארי צארת תעפיהא פי אכוראנ
 ותצחק עלא כופהא ועקף קלבהא .

אפחר ראתח לענר צאחב אפנדק , ומלבת מנהו א-
 מראח לחערדי מע עאילתהו יום אסבת , חית כאן האך
 אנהאר חו יום אנמעה .

צאחב אפנדק חו קד אכבר לעאילתהו , אן עלא
 סקחצא עקלחו , צאחבת בנת אסלך הי לבנת איהודייה
 אמתודה פי מראית אסלך . אדי לים ראמת מן עפרהא
 לתאכל מן מכאיך אנצרא יין . וענדהא מראה יהודייה
 אדי תאתי להא פי כל יום מן מואכל איהוד .

איהודי אפנארקי רד אנואב לאסתר באלונה אפולו-
 נייה . באנתו מסרור כתיר למא יתשררף במאבלתהא
 ענדהו פי האר איום .

- אנתו איתהא אצבייה אעוזה , תחמאתל לדניא
 אצדיק , קא צאחב אפנדק לאסתר בתכפיסה כפיפה .

אסתר מלבת מנהו ליוצח להא מענא כלאמהו .
 חו לים חמאהל וחכא להא מא גרא לדניא ואצחאב-

חו אדי לים ראמו ליאבלו אמואכל אמתרוסין פי אוקת
 אדי כאנו פי מראית אסלך , זאר חכא להא תאריך
 חיאח האד אפאדאח ואדי אנרטאו פי פון אנאר ופי
 ביר אצורה ומנעו מן אאצראר , בעד דאך חכא להא
 מן ואקעאת אאייאם אאפירה פי זאן אסקאתיל מן א-
 תור אדי מאתו עלאריאנתהם פי וקת אקאימה אאפירה .

אסתר בנאית לאשתחאק מיילת אינהא למתבואת
צאתב אפנדק. ופי קלבהא תחירו תפכראת קדימה
אדי קד נרקו פי נמוק אנמיון.

הי חקרה נפסהא נציר האד אשנאע ואנסא צאחבין
אקלב, אדי הארבו מחארבת דיאנתהם בקוה ופיאסרו
לימותו עלא אחתראם שריעתהם.

מא בין האד אוקת וצל זמאן דכול אסבת.
צאתב אסחל נאב חצה קלילה לכיתחו, תם בעד
צחר בלבסח פאפרה אחתראם ליום אסבת, ודכל בא-
צאיפה איצירה לכיתחו אנציה ונמילה, אין תמא
מנארה צאחבת פבעה פרעאת תפדרת נורחא עלא כל
ארכאן אבית ומאידה פי אוםס פוק מנחא אכבו מנמטי
בנמא מן כתאן אביק יברק מן אנצאפה.

צאתב אפנדק וקף וצללא צלאת אליל, וענר
אתמאם פרוק אעבאדה תקדרמו להו אולאדהו וככבו
עלא אידיה, תם בעד חנאו ראסתם ליקבלו אתבריכאת
מן אכותם.

אסתר רנבת ריים אעאילה אן ינעל חתא ידהו עלא
ראסתה ויבארכהא מן נמלת אולאדהו.

רב אסחל למ חמאהל לאנאבת ממלכהא, ונעל זון
אידיה עלא ראסתה וקא להא באלגנה אפולונייה:

- ינעלך, יא בנתי, אן חכוני מתל אפאתנא
אסוקדסה.

- אמן! אנאבת אסתר, וצות נואכהא נאב מן

אח בכאהא.

מן דאך אוקת תפקת אסתר פי באהא אנהא תחארב
בכל נהרתה צד אקאימין עליהא ליברנזהא מן דיאנת
פייהא.

פי צבאה יום אסבת רנעו מארי ופדיסחהא ללקצר,
אמא אסתר פצלח מנפדרה פי אפנדק.

כל כדת האך אנהאר כאנת אסתר הקבל תעריפאת
דינייה ותאריכיה התעללק בחיאת אנומה אאסראוליה
פי כל אאוקאת, ועלא כל אסואת אדי תקדרמהם
עלא צאתב אסחל כאן יעמיהא נואכאת מוקעה, חית
כאן מן אדי להם עלם ומערפה פי אאסור אמתעללקה
באצול אריאנה.

צבאה יום אאחד, קדמת כרוסה מן סראייה אפלך
להאד אפנדק, ודמעת אסתר ראחת ביהא ללקצר.

VI

אחא זמאן אפרוף, ואסלך ספר מע עאילתהו לדאר
אמצידי, אדי להו פי עמאלת לימא, ליקום תמא כל מרת
אפרוף, ותחא אראתב אשואב אדי תכללף ליעמו דרום
דינייה לכנת אסלך דאת מעאחם.

אסתר מן דאך ליום אדי כאנת פי אפנדק למ בקות
תנעל באתא אכתו ללדרם אדי כאן יעמי אראתב למא-
די צאחכתהא.

מארי אפושערה האר אשאי אפא קבלתו באסכות
 ויהל לם ראסת לחנייר קלב תביכתהא , ואמא אראהב
 צאר פי שרה אנצב מן ריץ ולם תאזר מן תקדים לוסתו
 לענר אסלך . ואתשככי מן תזמים ראי האר איהודייה
 אצנירה וקסוחת ראפחה .

אסלך בעת תוארא עלא אסתר וקא להא :

— אעלפי , יא בני , אנך פתחצרה לחבוני אראה
 לאתר מן אבאבר אדולה , ואנא נריד לנדפע עליך נקד
 מלי שרהם , אמא אנתי עליך אן לא תזידי פי האר -
 פבאפה ותאר אקסוחת ראם , ופן אצחאב אנך פתחערף
 באנמיל אדי פעלה מעאך ותעתנק דיאנחא .

אסתר לם אנאכת שאי , ניר אנהא באסת יד אסלך
 ופואקי מן אדמוע נראת אן עינחא .

אסלך נצר ריץ וזן פי באתו אן אקולתו אתרו כחיד
 פי קלבתא . ואנהא עאוסה עלא אפואפקה לטפלבתו ,
 פבאסתה פוק נבינהא וארנהא באסשי מן קודאמתו .
 אסתר בכרותהא מן קדאם אסלך בעתת עליהא
 אפלכה והצרת קראסתהא .

הי קבלתהא בארסון קכול ותאחרת להא מעוזה
 ומסאם . ואעלסתהא אן מארי צאחבתהא סתחצרה
 ללפלאך מע אחר מן אשכאן אצחאב אקרד ואערף ,
 והתא פי שאנהא הם יכספו פי מעארתהא ותנאהא
 ליחזלהא מע אחר מן אבאבר אדולה , אמא יצתו פי
 בארם אנהא ליפ תזיד אסתר פי האר אתערפם ובאעת-

נאקתא פי ארין אפשיחי תזיד בתל ללאתתפא אדי פיזיר
 ען קריב מן רבול מארי ותאחבתהא לתרוד אפא .
 התא מן כלאם אפלכה . לם רדדת אסתר גואב ניר
 דמוע עיונחא הם גואכחא .

אפלכה לם בנאת אן תנצבהא לדר אנואב , הם
 מעתקתהא בשדת אהב וקא :

— אנך עלפתי סא הו סורארנא , תבבעי נצאיתמא
 ותא ישרה קלובנא מן ריץ .

אסתר למא בקאח פי נרפתחא מפנרדה נלקח אבאב
 עליהא ורבעת עלא רכאיבהא ורפעת עיונחא ללסמא
 ותארת תמלב מן רבתא אן ירוקא באקודה התא תקדר
 תוקף צד הארד אקאיפין עליהא . ליפרדנחא מן
 דיאנחא .

— ביה יכון אעפלו קאח אסתר מעא נפסתהא . צנירה
 פתלי צרת עדיסת אנהד לנהארב האדי אמהארבה -
 האילה , פמא בקאח לי פריק ללכלאין אלא אחרוב מן
 האר אקצר , לאכן אילא אין יכון הרובי מן מלך עצים
 חאכם ומן כביר פתל הארא :

אסתר מן עארתהא אנהא תנום פי בית חרדהא מע
 מארי ואמראה כריפתהא .

ולפא פאח אליל ומגדל אצלואם . פריפ וכריסתהא
 קד כמפיהם אנום , אמא אסתר לא זא קלבהא האיר פי
 אתכמאמאח כיה תכון להא תנייה אנא , ותאר אכפלה
 לם עפאת ראתה לאפארתהא , ובקאח כרא אילא אן

אפרהא יגום פחלמת כאנהא ואקסה פי דאר אביהא .
אמהא ראקרה פי פרש ובנכהא ואקף אביהא והו
מאסך פי ירזא ותסמע צות אמהא התחדת מעתה א-
בלאמאת אגמילה קבל מוהא :

גצרות סוכופה מתחזרה ליד ולבנתא פי איימא
אאתיה , אמא אנא נכון מחאמייתכם , אנא נאללי עלי-
כס ללרב ליבעת לכס אמלאיכה ליהפצוכם מן כל צר
ומצאיכי .

— אמי : אמי : צאתה אסתר לכבי , יא עזיזתי ,
לאנוי פי אשר אגצרות :

— טא ניד , אסתר : פאת מארי . חיה פאקת מן
נומה מן ציאה אסתר .

— אשוקע : מא הו הארא אציאתנא : חת אפריסח
אדי חתיירת חתא חי מן נומחא .

פי דאך אוקת סמעו תמריק צלא באב אבית ואצ-
ואת תציח להם :

— קוסו ומנעו נפסכם חית אנאר כפסת פי ארבע
ארכאן אקצר .

אנסואן קאפו בסרעה ורסאו עלא אבראנהם לב-
סאת כוף מא נאת , ופתחו אבואת אבית ונאנוו באפרת

אמא אסתר פצלת פי אבית וצארת תפסם פי אחואהא .
אסתר כפסת מע נפסהא אן פי האר אוקת יסכן להא

ונרד מריק ללהרוב ולא מן יפמן כיהא , חיה אבל יאסמו
אנהא צארת מאבלח ללסמן אנאר ארי פספת פי אקצר .

חי פתחת אשבאך פראת אנאר אואקרה עמאת צו
עלא כל דואיר אקצר . תחת דאך אשבאך כאנת חסא
עגרה . אדי כפ מן מדרה אסתר ומארי יסכוו עלא
אפראעהא ויקפוו מן חסא ללארץ .

חתא האר אמירה פעלת אסתר כדא ובואמפת האר
אשגרה חלת מן אבית ללנאן .

פי רכנת אנאן כאן תמא באב אגיר אדי יכרז
ללשארע , אידא חי תקרר תברז להאר אשארע , דאך

אוקת תציב קדרה לתכפי נפסהא פי בעץ דיאר איהוד
אקראב . אילא אן חוגר וקת מאסכ ללספר לכארז א-

עמאה , פי כל בלאד אדי תרבלתא יסכן להא תוד
עישתחא פי בעד דיאר מתע יהוד מבאסיפ , חית תמא

תעללם אולאדהם אלונאת אמתעדרייה וצרב אפיאנו
וצנעת אביאמה ואפרו , ואידא למ צאבת לתעיש מן

האר לעישה מתחזרה לחפרם פרסת צאנעה פי אדיאר
ציר תקרר תעיש יהודייה בניר מא תתדך דין גרודהא .

כל האר אתנמאם נא פי בא אסתר פי וקת אדי
קצרה אשמי ללבאב אגיר מתע אנאן , לאכן אודא חי

צאבת אבאב מקפול דאך אוקת צארת מנצובה לתרנע
עלא קלאהא , אמא חי ביירת אמות מן אקעור חתת

אנוי מול איימאם לתכון באימאן פייתחא .
חי וצלת לבאב אנאן וארמאת ידהא עלא אקפל .

ואידא בלבאב אנפתח להא , פברנת בסרעה מן אנאן
ואפרת אמריק .

תלך לילה כמות לילה גלסה , אמא אקצר אוקד
בלאזר צווא עליהא אפריק וסרעת פמואתהא ללוצול
לאהרא אקריאת .

האר אצנירה תרביית אפשאש אכרה אספיר פי
גלאם ליל . מן ניר מא נא פי בלהא בוף מן היואן
ספחרה או מן ספחמעין .

הי פיירת לתכון פריסה למכליב לאדיאב או לתמות
מן ירין קמאעין אורק . מן אעישא ארנירה ואתהגניה
ומעאהא אפיאנה פי פייתחא ואנכר לדיאנתחא .

טול תלך לילה עדראתהא האר אצנירה פי א-
ספיר , צבאמהא אכפוף תמוזק , וברנהא עיאת ללנאית
מן תעב אספר . אילא אן צארט עדימת אנהר לתויד
פמואת עלא קראם .

- אילא מתא , יא רב ! צאחת לבנת אצנירה בהנהי-
רה תפתת לאכבאר .

אצברי קליל , יא יהודייה צנירה , אמתהמלה ען
קומך ודיאנתך , באקיה תצה מן אימאן וירחמך ארצ
ותרתאה מן האר אבלא ולו במריקה אדי לים בנת
תרנא להא .

נבקי האר אמכנינה תקאמי פי תעב אספר ונרנצ
ביך איהא אקאדי אעויו למכאן אחריקה .

קצר אמלך כמפת אנאר פי כל ניהארתו ולא צאבו
קוה למפיאן אנאר אילא אן כלאתהו ללמאם .

- ספרור ללנאית , קא אמלך , אן פי האדי אחריקה

לם אכלת אנאר התא נפם .

סארי אתפתת ללימין ואיסאר וצאחת ברעשה :

- אין אסתר חביבתי ?

פי כל אניהאת פתשו עליהא ולם צאבוהא .

אכדימה סתאע סארי אכברת אן אסתר תרכת מע-

הא לבית , אמא ולא מן קס דאהא .

סארי צאחת ונאחת , ואמלך אמר באתפתיש סרה

תאניה פי נרפת נומהא אמא האר אניהה סתאע אקצר

הי לאוולא אדי אכלתהא אנאר מן ניר מא קדר אחר

ליקרב לתמא .

חתא אשגרה אדי תחת שכאך לבית וקדת פיחא

אנאר , ומן ניר עך אן אסתר הי אחרדה מן כל פכאן א-

קצר אדי כמות מאכלה ללהיב אנאר .

- אמא , קשית כרימת סארי , הי לאוולא אדי

חיירתנא מן אגום וכיף לם מנועת נפסהא ?

- האדא מן עארתהא דאים אנהא התכללם כתיר

פי וסם מנאמהא , אנאבת סארי בצות אכבא .

אמלכת אעתנקת בבוחתהא וצארט רתלאפסרהא .

ותפררת להא קלבהא אדי לים להקהא הי מתלהא א-

צדר .

סארי לם קבלת צבר עלא כמארט חביבתהא לפול

אדהר .

VII

ר' שבתי למא לם צאב נתת בנתהו פי אנאבה פי
 אסכאן אדי כאנת פיה , ראה מן תמא בקלב חוין ורנע
 לכלאד פינסך , פונדהא זליה באקפרה מן יד אערו .
 בנפס סכמורה תך אבלאד וארמא אתכאלהו עלא
 רכהו . רקצד אספר ונאו פי כל עמלא לימא ופולוניא .
 ופי כל בלאד רכלהא קבלוחו אסכאן ככל סקאם ות-
 האב חית כל נמעייח מתאע יהוד ראת נפסהא מכפותה
 אירא חאות ליכון ר' שבתי סאכן פי וסמחא .
 ר' שבתי מן ומאית נפסהו כאן יחבאעד מן כל
 שחרה וקדר , וכצוץ אאן לם נעל פי בלאהו ניר אתפתיש
 ואתת ען ונוד בנתהו , חית תצהח פי עקלהו אנהא לא
 זאת פי עים אחיאה אילא האד אוקת .
 אמא בעד כל אתפתיש אקוי אדי עמל לם הצל עלא
 אסקצד , ופי עקאב אמר קבל עליה רנבת נמעייח
 איהוד פי בלאד האישי אדי פי ופן פידן , אדי לחתו
 עליה ליאבד פי ידהו אריאפה ארינייה מתאע אבלאד .
 ר' שבתי תוצףך בהאד ארציף אשריף מתאע ארבעות
 פי האד אבלאד , ותמא תוונן במראה אוכרא ורוקרו
 אלה ברבר , אמא אדכר מתאע אסתר בנתהו לם זא מן
 בלאהו , וצאר יצללי ללרב אן יקאבל ונהאא פי נהאר
 מליח .
 יום מן אייאם קדם ללבלאד יהודי ציף מן ארץ
 פולוניא , פדעאהו ר' שבתי ליפטר ענדהו פי אדאר .

פי וקת נלומהם עלא אפאידה אכד האד אציף יחכי ,
 אן פי פראית אסלך תונד בנת יהודייה אדי לא יעלמו
 מן אין אתאח ולא מן חם ואדיהא , והי מתל אכנת
 עציצה מע בנת אסלך איהודה , ומן אענב מתאע האד
 אצנירה איהודייה אנהא לים ראמת לחאכל מואבל א-
 פראייה , ומן דאך אמרו עלא מראה יהודייה לתאתי
 להא כמואכל איהוד .
 — הל לם תעלם , יא תביבי , אסמ האד אכנת ? מא
 ר' שבתי כסרעה .
 — הי מעקולה ניר באסם , אסתר אנמילה . אנאב
 אציף .
 — יא לית ותכן האד אכנת הי בנתי אעזיזה ! צאח
 ארב בקלב סמלו בארנא .
 — והל לם תעלם , יא עזיזי , זאד ימא רבי שבתי
 ללציף , באמא ציפה נאת האד אצבייה לקצד אסלך ?
 — בלעני יקולו אן אסלך ונדהא מרשייה מתל
 אמייתה פי ופס אנאבה , אנאב אציף .
 בעד בנהאר קאם ר' שבתי וואדע מרתהו וולדהו
 ופפר לבלאד כראכו . ליפתתש עלא בנתהו ויפא פי
 חקאה .
 ענד רצולחו לכראכו פסע באן אסלך מע עאילתהו
 נאזלין אאן פי עמלא לימא , פראה חתא הז לחמא .
 ופראדהו ליזור תרבת נרדהו .
 כם תחיירת להו אאפכאר למא עפס ר' שבתי עלא

ארץ מילאדהו . בעד מצי מתאע מנין עדידה מן ארץ תרכא .

כל אוקעאת ואמנראת אדי תעדראו עליה פי מרת צנרתו כלחם גאו קבלתהו , פי האר אארץ קכל עלמתו מן ואדו , ומן זמאן אצנר נלב להו כל לעיון במצואות עקלהו ופמאנתהו לפאיקה אילא אן תוזנז באחדא מן בנאת אצול ונמיבהו במתבתהו פי ראנל בנתהו עמא כנאב פי בדתתהו אדי הי לתנארה פי אמתנאר אתמי-נה , ומדראת אדי כאן ימפר ליום אפוק פי ליפציג פי שאן בצאעתהו וכסב מליה מן האר לכרמה אדי צאר פאמן התא פיהא , אמא מרדה רא אביה פי אמנאם אין ינצתהו אן יתרך לכרמה וישתנל באעלם חית כנוד עלמתו יקדר ליעמי צו פי אעאם מתאע מיאת מנין , ומן דאך אוקת רפע ירהו ר' שבתי מן אשנא נמיבהו וצאר מסתנרק פי דרום לעלום אדינייה איהודייה , ואדי כל א-חוארת אדי גראו להו למ קדרו ליקטעוהו מן גראמהו הארא .

כל הארא . תפכרהו ר' שבתי פי וקת מפרהו לארץ מילאדהו , ווארא תפכבר מא גרא מרדה פי ספרה מן ספראתהו לבלאד ליפציג .

הווא מרדה צארף פי תלך לבלאד אחד מן אצחאב-הו פי אצנר , ולד מן אולאד אעיאן ארץ פולוניא . אמסתו , חוראמיסלור , הווא תעללם פי אמדרסה א-כנרא , ופרדת כל רוקהו וכסבתו פי אכיפייאת ואל-

לדאיד , אילא אן רמא עלא רקבתהו דיון בתורה , אדי למא למ קדר עלא תפליצהם רמאוהו אפראנייה פי אסנן , ולמא בלג האד אכבר לצאחבהו ר' שבתי שפק ען האלו ורפע עליה דיונהו ומלקהו מן אסנן , ומן האך אוקת למ יעלם מא גרא להארא צאחבהו ומא כאנת אפירתהו .

ר' שבתי כרא כאן סאיר פי מריק אספר , והו גארק פי תכמאסאת אייאם פאתו חתא מן למ געל בא אילא אין משאו בית רגליה , פרפע עיונהו ונצר אנתו ואקף פי נאבה כבירה , אישטם קד נאבת ואליל כספ גראנתו אצאסה עלא אארץ , אפביל אדי תעדרא פיה כאן צניד ויוצצל לנאבה ואסעה כתידת אשנאר .

הו אחפס פי בלהו ליבאת תלך אלילה כארנ אנא-בה , אמא עלא נפלה רפע עיונהו ונצר צו יצוי מן בעיד , פקצר תלך אליהת ווצל לפם סנארה כבירה אין חמא צאב בעץ נאם נאסין והם ישרבו פי אשראב , האב אסנארה כאן מפתות ומנצור דוך אנאם כאן מברדל יאמר .

ר' שבתי חס פי נפסהו כמא ראת עינהו אן רגליה גאכיהו לכונת מסתקמעין , פקצר לירנע עלא קפאת , אמא ענר מא אנסטע פי אסנארה צות כמראתהו עלא אוראק אשנר אישאיתיה , בסרעה כרנו נאם אסנארה לינצרו מן חו הארא אסתעדדי , ולמא ראוהו הנמו עליה בנצב שדיד וצאחו :

— אש תפעל הנא, יא יהודי ?

— מתערדי מריק ותלפת פי האדי אנאבה, אנאב

ר' שבתי ברעשה.

— תכרב ! אנאב אחד יסתקמעין, אנת נאפוס וזותית להאר אמכאן לתבחת עלא מרכזנא ותלפת אפורנא, פתלומך אמות !

ר' שבתי חלף להם אנהו בעיד מן האר אנרץ, ותא- שאהו אן יפצה לאנסמן עלא מכאן מננתהם, וניר מא ידנב אלא עלא טרפע יבאת פיה פי האדי אלילה.

הם אפרו מנהו כל מאהו וכתפיהו באחבל.

אחד יסתקמעין רפע אפאם מתאעהו וקצר ביה קתל האר אמכין, אמא צאהבהו צדם עליה וקט לחו : — אצבר קליל מן אומאן אילא אן יאתי אריים, חית לא יכפאך אן אחרם לא יצדר אלא מנהו.

— נעם, אנאב ראים אקתל ורד פאפהו פוק אארץ.

בעד דאך רפע ר' שבתי והו פי אכתאף ורמאהו פי רכנה מן ארכאן אמגארה. ורנע למכאנהו ליכמטל א- שרב מתאעהו.

בעד זמאן קליל אנסמע צות נבית כלב.

— האהו אריים קדם ! צאהו ינפאעה וקאפו מן מכאנהם ליקדרמו סלאמהם ללריים ויעצמו מקאפיהו. אריים וצל, והו כאן שאב צניר נמיל אצורה, כל מפאזלהו תשהר עלא שזאעהו, לאבם כאחר א- אעיאן מתאע עמאלת לימא.

ענד וצולחו ללמגארה צאהו כל יסתקמעין :

— אפלאם עלא אפייר אריים ! הל כאן פריקד מריק

אפעארה וזננאה ?

— לים ללנאיה, אנאב אריים, מא ונרנא פי מריק-

נא אלא בנת צנירה פי לעמר, ויפכנ אן ידפעו לנא פרייתהא מא עדים, ווילוש יאתי ביהא עלא ראתת נפסו, ובעד וקת קליל ויוצל ביהא הנא.

— ורואמיסלווה ! אנסמע צות ינאדי מן ארכאן א-

מגארה.

— מן הו הארא ? אדי אכפר פי באהו לידעיני

באמסי פי הארא יככאן ? צאת אריים בצות הרעש

מנהו יאבראן.

נמאעת יסתקמעין אנענו מן דאך, חית אריים

תרם עליהם דבר אסמהו עלא שפאיפהם, מן מכב אדי

הו רכבב עאר עלא קדר עאילתהו.

— ורואמיסלווה ! זאר אנסמע צות אמואדי מרה

תאניה, אקדם לי ופללצני מן נצרתה האדי מחל מא

כללצחך מרה חתא אנא.

— מא הו הארא אצות אדי בלג ממאמעי ? צאת

אריים, הל הארא הו צותך שבתי צאהבי מן אצור ?

חין ראה למכאן ימרכוב ונבדהו לופס אמגארה,

בפיפהו קמע אכתאך אדי עלא צאחכהו, תם בעד אמר

עלא החציר כרמי אדי פי אהין אחאו ביה. וזלם עליה

ר' שבתי ועפאה באם שרובאית לירתחה ביה תעבהו

וּלְפָנָיו , וּבַעַד קִבְּץ עַלֹּא יִדְחוּ וְצֹאֵר יִכּוּס פִּיהָ וּקְסָא לְחֹו :

— שְׁכַתִּי ! אַנְתְּ הוּא אֲרַגְלֵי אֶפְרַיִם פִּי אֶעֱשֶׂם אֲדִי קִלְבֵּךְ חֹן עַלֹּא אֲנִימָן מִסְכִּין סְתִלִּי , אֲדִי עֵצֶם נִצְרָאֲתָהוּ וּכְתֹרֶת מִשְׁקָאֲתָהוּ אֲדִימָוְהוּ מִן נִיחָה לְנִיחָה אִילֹּא אֵן נֹאכּוּדוּ לְחֹאֵר אִמְכָּן וּלְחֹאֲדִי אֲחֵשָׁה .

VIII

וּוּרָאִימִלוּוּ רֵד לְרִי שְׁכַתִּי אִמְשָׁל אֲדִי כִרְאוּ מִנְהוּ לֵ—
נִמְאָעָה וּחְכָּא לְחֹו כֹּל מָא גֵרָא לְחֹו מִן יוֹם פִּרְאֻקְהוּ מְנוּח
אִילֹּא הָאֵד יוֹם , הָאֵד אֲצִנִיר אֶפְרַיִם פִּי אֲרֹאִי וּוּרָאִי
פִּי גֵעֻלוֹם , אֲדִי כֹּאֵן מִאֲבָק סְמִלוּ כִרְגִיִּיאַת צִלְחָה פִּי
מִסְתַּקְבֵּל עִמְרָהוּ , הוּא מִאֵח פִּי אֲלִדְרֹאִיר וְלִישָׁהוּאֲת אִילֹּא
אֵן כִּרְךְ תַּחַת תַּמְלַת אֲדִיוֹן אֲבִלְנָה , וּקוּאֲת עֲלִיהָ יֵד לֵ—
פִּדְרֹאִינִיִּיהָ אֲדִי לֹא יַעֲרְפוּ שְׁפָקָה . וְעוֹמֶת עֲלִיהָ אֲחֵשָׁה
אִילֹּא אֵן עֻקָּאב אֲאִמֵּד צֹאֵר רִיִּים נִמְעִיִּית אִמְסַתְקִמְעִין
וּקְתַלְשִׁין אֲאֹרוּאֲח .

רִי שְׁכַתִּי רְגָא לְחֹו אִילֹּא אֵן תַּסֵּם מִתְכִּיִּיתָהוּ , פִּבְעַד
רִיךְ צֹאֵר יִלְאֻמְפָּהוּ בֹּאֲקוּא אֲדִיבִיָּה , וּבִלְאֻפֵּן לֹאֲתַבָּה
בֵּינָן לְחֹו אֲצִרָאֵר סִידְתָּהוּ . וְחִיִּירָהוּ לִיתוּב מִן אֶפְרַיִם
אֲדִרְלִיָּה .

רִיִּים אִמְסַתְקִמְעִין פִּעֻלוּ פִּיהָ כֹּלֹּאֲמֹאֲת רִי שְׁכַתִּי .
וְחִיִּירָת פִּי נִמְמָו מִחִסָּת אֶעֱדֵל וְאִמְסַתְקִמְעִין וְלִשָׁה

קִרְדֵּי לִיחִכָּם עַלֹּא נִפְסָחוּ לִיחִצֵּר אִבְכָּא .

אֲחֵד שְׁאִיב מִן אִמְסַתְקִמְעִין קִרְב לְלִרִיִּים וְצֹאֲחָ :
— הִל אַנְתְּ עֲנוּחָה וְעֵיפֹת אֶקְלָב , חִתָּא חֲמִיִּל אֲדִיכְךָ
לְכֹלֹּאֵם הָאֵד אִיְהוּדִי ! אִמְסַתְכֵּר אֵאֵן אִימִין אֲדִי כֹּאֵן בִּינֹּאֲמָה
— חֲסֵם יִרְךָ עַלֹּא פִּמְךָ וּאֲבַכְכֵּם ! צֹאֲחָ עֲלִיהָ אֲרִיִּים
בְּצוּחָ נֹאצֵּב , הִל מִלְכַתְךָ לְתַפְכְּרִנִי אִי יִמִּינִי , יֹאנָאם ?
אִמְכַת לֹא נִחְרַדְךָ עֲלִיךָ סִיפִי !

לֹּמֶס קוּיָה צִחְרָח מִן אִפְרַיִם כֹּל נִמְאָעָת אִמְסַתְקִמְעִין
עַלֹּא רִיִּיםֵם , וְאֲחֵד מִנְהֵם קִרְב לְחֹו וּקְסָא :

— סִידִי אֲרִיִּים ! לֹא יִכְפָּאֵךְ כִּדְסִתִּי וְאִמְאֵנִי לְמֹאֲעַתְךָ ,
תַּלְת מִרְרָאֲת אֲדִי כֹּלִלְצַחְךָ פִּיהֵם מִן אִמּוֹת , וְתִרְעִי
כֹּאֶפֶס , אִימִיכִי אֲתִיקִי , פִּלֹּא תְכוֹן סְתִל אֲצִבִי , אִמְסַר
מִן תַּהֲךְ הָאֵד אִיְהוּדִי אֲכִמִּיב וְלֹא יִרְךָ קִלְבֵּךְ !

— לֵם נִקְרַד לְנִתְרַךְ סִרְהִי ! קְסָא וּוּרָאִימִלוּוּ כִנְכֵד ,
אֹנָא מִרְבוּם בֹּאֲקִרָאֵם מִעַ הָאֵדוּ אִנָּאם , וּסְנַצִּיב לְנַעִיש
פּוֹל אֲזִמֵּר קִמְעִי וּקְתַלְשָׁ אֲרוּאֲחָ ! מִסְכִּין אֹנָא פִּי אֲדִינִיא
וּקֵד צֹרַח מִן אֶעֱאֲדִמִּין ! כֹּן אֲנִתִּי יֹא חֲכִיבִי שְׁכַתִּי פִּי
הֵנָּא , וְעַד מָא יִבְלַנְךָ כֹּאֵן נָא אֲוֹקֶת וּמִתְחַצֵּר אֹנָא
לְנִתְעַאֲקֵב נֹזָא אֶפְעָאִי , דֹּאֲךְ אֲוֹקֶת צִלְלִי עֲלִיָּא לְרַב לֵ—
נִקְסָאֲת אֵן יִרְחִמִנִי וְעֵפֹו עֵן דְנוּכִי פִּי אֲדִינִיא אֲאִבִּירָה .

— אִימִיכִי ! צֹאֲחָ אֲרִיִּים , רֹחַת מִעַ אִיְתִירִי וּשְׁאִיעֵתָה
אִילֹּא אֲמִרְךָ אֶמְלַמִּנִי , וּמִן יִרְךָ נִמְלַב אִירָא תַפִּיָּה שְׁעֵרֶת
וְאֲחֵדָה מִן שְׁעֵרֵי רֹאֲמָהוּ .

תֹּאעֵב וְעֵדִים אֲנִתְד וְצֵל רִי שְׁכַתִּי פִּי אֲצִכָּאֲח לְלִקְרִיָּה

אקריבה. למכאן אדי קבל בעץ פאעקא כמן תמא קער
למלך ויאן צאר מאכלה ללנאר, וירבאן מאזל יעד
מן ארמאר.

ר' שבתי צאב תמא אחד מן איהוד אדי חכא לתו מן
חרבת אחריקה.

— אה! צאח ארנל כצות מנתח, כמארר האילה
לפרנאהא פי האדי אחריקה! אסתר זנסילה צאחבת
בנת למלך אכלתהא אנאר!

כאסרוב מן צאעקא צאר ר' שבתי ואקף פי מכא-
חו ענד מא סמע האר לכבר אשעום.

אידא האדי אסתר הי בנתחו כמא חו יצן, מן און
למרחא חררר תאניה, ופי האדי אנערם מנהא ללאכד.

למלך סע עאילתחו, אדי למ צאכו פי תלך אניהה
מחל סונאסב ללסכנה אכלוכייה חרכו למכאן וראחו

לקער אכר קריב, מלך לואחד מן אאעיאן, אמא בעץ
לראם פלזו פי מרצע אחריקה יפתשו פי ארמאר עלא

בעץ אאשיא נאית אקמה אדי לעללא לים חכמת איהם
אנאר.

אחד מן האדו לכראם אדי ענדרו מערפה סע האד
איהודי, האדא קאבל ביה ר' שבתי ליאכד מנתו תערי-

פאת חקיקייה פי שאן איבנת אסתר.

האד לכדים כמן חו ואחד מן אדי כאנו פי אנאבת
וקת אדי אונורת אסתר, פחכא לר' שבתי כל הפאציל
אראקעה, פמא בקא להארד אסמכין חתא שך כמן א-

בנת אסתר הי בנתחו, ויאן אכלתהא אנאר וצאחבת
רמאר!

סדת אייאם קלילה בקא ר' שבתי פי האד למכאן.
ליעלם אידא יציבו אעצאם בנתחו למחרוקה, אמא

למא חיירו כל ארמאר ולם צאכו שאי, רחל מן תמא
לבלאר פינפך בקלב חזין ומחסום, ליצללי תמא עלא

קבור נרודרו וכער רנע פאיב ארנא לבלאר האשיי.
למא סאוחו עלא מקער ספרתחו, ואן כמן תצל

עלא מקצרהו, אנאבתם וקא!
— ניר פי האדא אוקה, למא צאעת מניי כונתי א-

תמינה כאש עלמת קיסתהא, לאכן אסתר ללה עלא
כל סא יחרת לנא.

אה! אכ מסכין! מא אעצמתא פרחח כאנת ענדרך
למא תרכת למנארה פחאע אספתקמעין פלו כאנת לך

ארצצה לחכמא תמא אכתר ניר ננף סאעה דאך אוקת
כנת הציב בנתך אספקודה! ואנתי, איתהא לבנת א-

מחמלה ופרידה! חל צניית פי באך ענד וצולך ללמנא-
רה, אן אכיד אדי אשתקת למקאבלתחו, כמן חתא חו

קבל כננף סאעה פי האדי למנארה. ורגליה עפשו פי
אסרצע אין עפשו רגליך!

IX

נרנע און לאסתר אדי אבקינאהא כארכה פי וספ
אפריק פי צלאם אליל, והי תאעכה ועדיסת אנחר.

— אוקפי, איתחא אנמילה ! פמעת אסתר צורת
מתכללם להא, מן אין גיתי ואילא אין סכאן חרותי פי
הארא צלאם ליל איתחא אזבייה ?

אכנת קאמת מן סכאנתא. פראת קראמחא רגל
סקללד במואעין אקחל, מצווב עיאר אנאר מקאבלתחא.
רחבת אמות וקעת עלא האר אזנירה וארתמאת בין
תלין ארגל וקאת :

— אסרעב מן פולד, יא מירי, אן לא תקתלני !

— מן אנתי ? מהא ארגל.

— אנא צבייה פקירה יתימה מן אאב ואאם, אנאבת
אסתר, אדי קד אחפסת פי באהא ללא תכבר שאי מן
כונהא מן פראת אפלד אכוואך חרקו דאר ואדי, ואק-
ראבי קאמחין אקלב אדי אכרוני לענדהם צארויכרדמוני
אקסת אפרמאת, ומן דאך הרבת כנהם.

— גחלתי פי מא פעלתי, איתחא אזבייה, אנאבהא
ווראמיסלוו, אדי כאן הו אאנמאן אדי צאדפתא, רוחי
פעאנא, אחנא נוצלוק לדאר אקראכך אידא יכתתרו
פי מא פדייתך.

— ודילוש ! צאת ווראמיסלוו עלא אפרים אדי
יתבעהו, אוחל כהאר אזבייה ללמנארה, ואנא סאבך
קבלך.

ודילוש כאן יתערדא במחלה יחבע גפוח אזבייה.
אמא מן סבב אדי הי כאנת עדימז אנהוי ולם קדרת
אכתר עלא אסמיר, מצא זמן ככיר אילא אן רצל כיהא

ודילוש ללמנארה, וענר וצולהא לחמא ופאן אבהא
פרג מנהא וראח להא פבילהו, אמא כפל דאך דפולחו
פי אלמנארה כאן לצלאח בנחהו ונפעחא.

קלב ווראמיסלוו אדי ראב מתל אשמע מן תועין
ר שבת, בקא עלא חלך אהא חתא וקת דכול אסתר
חמא, אאייאם אפארפה מן אייאם עמרהו אתעימה וקפו
קבאלתהו באאנחם אמופופה ואיסוספה, ודייקו עלא
צדרהו מתל אהנרה אתקילה, הו גלם קראם מאידה,
כאכפ, נארק פי אהפמאפאת, ואמא צוח ציאה א-
פסתקמעין ענר מא ראו וזה אסתר אנמילה וקת דפול-
חא ללמנארה הו אדי חיררהו מן הפמאמאתהו.

ודילוש דכל באבנת ללמנארה וצעחא קראם אריים
ואסתקמעין ראוחא ומאו לחכהא, וצאחו לבעדהש
ברחשה :

— אנצרו גמא האר אזבייה וחפנהא !

— אקדמי חנא, בנתי וקא לחמא אריים בלמאפת
לפאן וכאנו עיונהו מסמטין פי נצרהא, אקדמי וררדי
אנאב עלא מואי : איש אסמך ?

— אסמי אסתר !

— ומן הו אנכד ?

— אבי כאן רבבאן יהודי.

— רבבאן יהודי ? וכיף דאך ? ואנא נרא צורתך

כצורת אחרא מן בנאת אישראף ואאזול, מן אין אחא
לך כל הארא ?

— אה! יא סירי! ניר האדרא הו בלאיא לעזים!
 אקראכי אנניא אצחאב אמוא לבתירה, אפרוני
 לענדהם בעד. פא הגזו לכוזאך עלא פמכננא ופייאו
 כל כמבנא, וחס לדי פאנו דיאנח גרודהם ראמו לינצ-
 בוני חתא אנא לנתרך דיאנתי. ופן דלך הרבת גזחם.
 — מן חס האדו אקראבך, ופי אי שכאן ימכנו?
 — לים נכבר דלך, חית לים מראוי ארגוע אויר
 לענדהם.

— חל לם תערפי. יא צנירה, אן לנא אקרה
 לנצבוכך עלא לתכביר אצאה למקדנא? חל תכמבי
 קווח למשפח אמרנא?
 — ענדי קווח לנרמי נפסי ללמות!
 — חל צבייה צנירה אמן חלך חכמב שנאעת קלב
 פתל האדרא?

— לים מן לענב דלך, וכתירין מן אצכאיה איהוד
 לדי ארמאו נפסחם ללקחל עלא מעזת דיאנחהם!
 — אש ענדי מן דיאנחך? אידא בלחקיקה אננא
 נקחל נאם עלא סלב אמזאחם, אמא לים עלא שאן
 דיאנחהם. אש תירי יאנאם? זאד קא אריים ללקמעי
 אשאוב לדי קאם מן מכאנהו וקצד לכלאם.

— סירי, קא יאנאם, נסרה פי האד אוקת לנכאפכך
 באללאם, נעם אנני פעלת דלך בניאר קלב, חית
 מסתכאוד ללנאיה ען תכביר דלך, אמא אמר כאן
 ואנב, שאן נחקק לך גייתי אצא חיה ואנני כדים מאיע

לך פתל כל אצחאכי, לראי פחאעי הו אנך תחוונ
 כהאר לבנת, ואנא נעל כלי ען הפצחה ללא יקרב
 לחא אחד פנא.

— חל תירי, אנתי אסתר, לחבא פעי? סא א-
 ריים, אנתי תכוני מליכת אנאכה וחעישי פי אהנא ורצא
 כאחרא מן אכנאח למלך, תלבם אפכר אלכסאת וכל
 פא יתחצול לי מנאכ מן אפי ואסלב הו רוקך ופי את רגל
 פתקלדין באאת אהיב. יכונו בין יריד תארסין עלא
 חאתך.

— סירי: צאחו נמאעת אסתקמעין כלחם צות
 ואחר, לים תמלק מן ירך הא? אננימה אחמינה? צבייה
 פתל האדי לם תנר פי ופן ליפא ופולוניא
 אסתר קאמח מן ארץ וקפת ען רגליהא בשנאעה
 ופנאיה. וברקת עיונהא פי אריים וקלת?

— סירי! אפתכר ואנעל נציר עיונך קווח ארב א-
 עזים צאתכ אנקסה ואכפז לדי לא ינפז למתעדדי ולא
 יסמח לצלם, אמא זאדא חנין ורחים וכתיר אאחמאן.
 אשפך ען חלי ולא תצדני וארב מוכחאננו יכאפיך בכל
 פיר וצלאח.

— איתהא אצבייה: צאת אריים ברהשה, מן הו
 האדא לדי נעל פי פסך האד אכלאם לדי אנא קלתתו
 קבל בוקת קליל מע חביבי מן אצנר? נעם, אנא נשפך
 ען חלך מן אנל חביבי, אנא נרמלך אילא בלאד ווילנא
 ונפללמך פי ד נמעייית איהוד חמא עוק אמא לדי נמלב-

הו פרייתך , אמא אילא האך אוקח חכך עיני נאצרה
עליך ללא יציבך חתא צרד .

— אסמעו , יא נמאעת אברכה : צאח אריים עלא
אחאצדין . אעלמו אן מן יקרב לסגדרת צפר האד אכנת
פחו מא יעלם אלא נפסחו .

אריים אמר עלא ווילוש בתהציד פרש ללכנת פי
בית מנפרדה תחת אקפל . ויסללם אפנתאה בידהא
לתקפל עליהא מן ראכל .

אמחר קרבת וראמת לתקדרם סתפאית אישכר
ללריים , אמא הו לם ראם ליסמע מנהא שאי ואשאר
להא באשמי מן קראמרו .

— הי ברנת והו קא :

— נצן פי בשי , שבתי חביבי , אנך תמתחמן עמלי
האדא ענד מא יבלנך מא פעלת מע אחרא מן אבנאת
פייתך .

X

אללאר ווילנא הי אם אכלראן ענד איהוד , תמא
יפכנו נחו סמאנין אף יהודי אדי יעישו מן צנעת איריהם
ופיהם זארא סכאסים ואצחאב מא אדי הם רייאם —
נמעיייה . מע רבנים משחורין פי ארץ ומשכורין פי חסן
אמעלי .

סחל או ארת אנמעיייה צאר מפתוח איום להפין
לסח בצוציייה בין אטיאן אנמעיייה וארכבים .

ענד מא הצרו כל אעיאן פתח ארכאן לאכבר —
בלסח וקא :

— אכחאני אעזאז : איום דעיתכם ללחצור ללראברת
ואתרביר פי אמר עזיו וסוהם , איום קרם לענדי מרסול
מן ענד ריים אסתקמעין אפעלום כאסם ווראפסלוו
אין יקול אן נמאעתהו אפרו צבייה יהודייה , והו יסלב
סבלן קדרהו תלת אאף פרנד פרייתהא .

— חל יעלם סיידינא אסם אצבייה ואסם ואדיהא :
פא אחד מן אעיאן אחאצדין .

— לם נעלם אסמחא . אנאב ארכאן , אצבייה אכברת
באנהא פקידה , יתיסח מן יאב ויאם , והן ענד פורס
ואדיהא אכרוהא ענדהם אקראבתא קאסחין אקלב
וראמו לינצבוהא לתרד דיאנתחא , פהרבת מנחם .
אמא חי לם ראמת לתפעה אסמא האדו אקראבתא
בחתא ונה כאן .

— חל עלא צבייה אדי לם נעלם מן הי ומן ואדיהא .
רד אנאב ריים אקהל , נרפע סבלן תלאת אאף פרנד ,
פי זמן סחל האדא אדי יהוד בלארנא לפרו כל כסכחם
מן קאיסאת אכחאצד : לא יפא סקאמחו לעריף סא
קא אפיאדנא רייאם אדיאנה אן לפלאין אאפרא לים
נרפע פא מא הו אכתר מן קיסתהם , ורדך ללא יידו
אסתקמעין פי אחרן עלא תאסיד איהוד ויסלבו סבאן
ואפרה פרייתהם , מקחצא עקלי אנא אנא נרפע פרייה
ללפסתקמעין קדר כמם מיאת פרנד ואירא לם ירצאו

בראך יבקיו ענדהם לבנת. ולעללא יאתי להא אגא מן פדיק אפר ניר אירינא.

נמלב ארפצה מן אסייד אכרים, אנאב ארכאן, לנכברחו אן נפל עלא פצל אכר אדי פיה אסיארנא אנחאב ארין יחרצונא לנכחתר פי אסא לכלאן אסרא לסרמול אדי קדם אכברני, באן נמאעת אמסתקמעין, ידנבו כחיר לתכון האר לבנת יתווז ביהא רייסחם, אירא נמעייחנא ליס תואפץ פי רפע כל אסא אדי אנמלב ען פרייתחא, ומן דאך ינהני אמרמול בכלמאת דריצה ללא נכמם פי תנקיץ שאי מן אסא אסמלוב ארכאן צאר יחכי ללהאצרון, כל מא בלנחו מן אסר-סול פי שאן אסרת ואהר רבאן פי איריהם אדי ערפתם רייסחם באנהו כאן צאתכחו מן אייאם אצנר, ופי שאן שנאצת אקלב ארי צאהרתחא אצבייה אמירה וננרתחא אשוריה עלא דיאנתחא.

כל אהאצרון תהירו כחיר מן כלאם ארכאן אלדיר וחאת לבנת ניירת להם קלכחם, אמא רייס אנמעייח ניר הו אדי תצמם פי אראי ברעוה אן אחאה אמלייה סתאע צנרוק אנמעייח עאנוה ען רפע מא באן סתל הארא לכלאן אכנת מן אסרחהא, ובקלב מכסוד אננצכו בקיית אהאצרון לסואפקת רייהו, פי דאך אוקת קאם אחד צניר פי אעמר מן רוב אקהל, אמסוהו ר' מנחם, אדי ניר שאן מדה קלילה מן אדי רפל פי פעסית אראי פי אמור אנמעייח, וקא:

אסיאדי אעזאו: אירא יצהר למקאמכם אשוריק אן תרכצו לי לנרפע האר אחמל אתקיל מן פוק אכחאף אקהל, פאני נרפע מן חר מאי האר אמבלג סתאע אתלת אאף פריק.

חרו עצים כתאע דחשה תמללם בין אהאצרון אמא ארכאן קפע האר אהרו במעסיות ידהו להאר אכרים וקא להו:

אשכר לך יא צאתב אקלב אמליה, רוב אסמא יכאפוץ אכפו אכאמל נוא כראמתך ארפיעה, ר' מנחם תרד אסלמ ודאה לדארמו ליכבר פרתחו כראך ויאכר אסא אלאזם.

נופמי מרת ו' מנחם שפרת ראנלחא ען מקצדהו, ופי דאך אנהאר בנפסוהו ספר ר' מנחם מעא מרמול אמסתקמעין מצחוב באפא אסמלוב ליאכר מן ידהו לבנת אהר.

פי פריק פריד פי אפריק, צאב ר' מנחם רייס א-מסתקמעין ומללם לידחו אפא.

ווראמיסלוו סאק קדאמתו אצבייה ראעשה וכאיפת וקא להו:

ורד באך עלא לבנת ואחרסהא לאנהא דאר פשאש.

ר' מנחם רפל באסתר למחלו אין חמא קבלההא נופמי כפרה ומקאם וקאית בתאסף:

אה ו האר אצבייה אצנירה, האר אצורה אנמילה

כח חסלת מן אצנראת וכח תעדרדאת עליהא מן א-
פושקאא ו

— אה ו יא ללתי , אנאבת אסתר , אנא פרימחכמ
האצרה לנסיל רגליון מידי , אתם שריתוני במל נזיל ,
ואנא צרת כמבכמ ועלייא לנכרסכמ בכל אנהד עלא
פא תאטרני ביה .

— לא , יא בנתי אנאבת נומפי , אנתי תכונילי כבנת
מן צלבי , אנא קר מנע עלייא ארכ אולאדה , פתכוני
לי אנתי בעניר מן השמיא לתלודד לי אהיאח .

אסתר קערת פי דאר ר' מנחם , ולו אדי הי בעץ
פראת כאנת תחכי עלא אפחא אסליחה ועלא אכותא
אהאכב פי אעלם , אמא לים כרנ מן שפאיפחא שאי פי
שאן קערתהא פי שראית אסלך , חית כאנת פאיפח
עלא נפסהא לא ידיוהא חסא ותבקא מתעצרה פרתה
אופרא ללני מתע אראיסין תכרינהא מן דיאנתהא .

ר' מנחם אדי כאן מכמוס מן אכבאר , כאנת דארתי
דאר אכראסה ואפצי . לאעננת אפקרא וסוסאערת
אמתחאנן , ניר מאעאע קלילה כאן ינפקהא פי אנהאר
פי אפור תנארתיחו אמא בקיית אנהאר ותהא מאעאע
מן אליל כאן יצרתם פי דרס אתוראת .

נומפי מרתחו כאנת פרימת קלב אן קלש אנהד .
והי אדי נעלת האד אמנול מחל אצדקה ואכבראם , אדי
כל מן דפל להו מן מכבודין אהן ומכפומין איהר צאבו
חמא אעזא ואצבר , וליד אכריסה פחאע מילאת אסהל

כאנת תחכי ארסוע מן ציונתם .

כאנת אייאם ותואתרת שחר , ואסתר תדרכת לה-
יאת אראחה פי דאר אצחאב אגודה ואכבראם , וכאנת
כאחרא מן אפראד אעאילה .

מדראת כאנת תקאבל אעישת פי האד אדאר
מקאבלת חיות אחר פי שראית אסלך אדי יתבעו כל
יום נרת אדאיד ואשהואת אכרנייה , ולם צאבת זיא-
דה פי תלך אעישת אדי סאסהא ניר אהוא ואהינאת .
פמן דאך כאנת מסרודה ללנאיה במא נאח מן אכרית
ולם אשחאקת נפסהא אן תתרך האד אדאר לפול א-
דהר לתרא כרדה אוכרא אהיאה אואתיה מתל מאבק .
אמא האד אסעד לים דאם מדה פוילח .

נומפי , האד אפסם אכריסה אדי לים אנבלקת להאר
אדניא אקאסחה , האד ארוח אסלימה אדי צהרת פוק
אארין מחל מלאך מרסול מן אפמא . ליקצי קציה עלא
וקת קציר וירנע לסולאחו , הי לים אכרת עמר פויל
פוק אארין .

כאנת-צאמין מן יום דכול אסתר לדאר ר' מנחם .
והי כאנת דאך אוקת מן מן ארבעתאש .

— זוני אעיוז ו קאת נומפי מעא ראנלהא , אנא
מפתשערה פי נפסי כאן נהאית חיותי קד קיבת ופא
בקאלי מעך אלא אייאם עדידה .

— אה ו יא חיות עמרי ו אנאבהא ר' מנחם כצרת
ראעש ועיון תרמע . לא תקולי האד אכלמאח ו

— וזא לי מן אנפֿע אידא כפֿית לחקיקה תחת
 למאני ? אנאכתחו נוספי, למא יוצלו אייאם אפרוף ו-
 אשנאר חבון עריאנה מן נבאתהא, דאך אקת נבון פי
 אדאר אדאימה אין תמא יציבו אראחה כל לתאעבין מן
 עדאב אדניא, ואנת, יא עזיזי, לא זלת פי צנר אמן
 ולם יתק לך אן תכמסל עמרך פריד, אנמלכ אנך אן
 בעד פותי חבון תתווז בלבנת אסתר, חית חקקת
 אנהא קלילת אגוד פי אנמל ואדב, פי אמתאמן וכרם
 אאבלאם.

ר' מנחם אעתנק במרתמו ובדעע גזיר צאר ירנבהא
 אן המתי מן באהי האד אתפֿיילאט אפארנה ולא תלמס
 פי תלכ אמאת מחונה סתל האדו.

נוספי נאדאק אסתר וחכמת להא מא אכברת ביד
 ר' מנחם, ורנבתהא ללא רבאף אמרהא לתבון חי בעד
 מותהא תאכר מיצעהא מעא ראנלהא.

תא אסתר מן ניהתהא צארת תנתחד לתפסך להא
 האד אאפבאר אסכרדה, ותשרה להא פי צדרהא אסא
 אה : נוספי אסתשערת בלחקיקה אן בשואת אמות
 אתיה להא במרעה.

בעד ברונ אציף מאחת נוספי פי פרש אסרף, אדי
 פאלת אילא בעד אעיד פי מרעהא תם בעד פתמת אנפֿא-
 סהא ורנעת רוחהא אפאחרה אילא בלאקהא.

ר' מנחם מלב מן אלתהו אן תאכר אסתר פי הארהא
 חית חי לפ קפעת מן אכבא ולא ראמת לתקבל צבר

עלא נוספי אדי כאנת העזחה כהל אמ.
 אסתר בקאת עאם כאכל ענד אלה ר' כנהם
 והאדא בעד האד אום אן תווז ביהא כהל מא אוצאת
 חו אפרחופה וזנתהו.

XI

ר' מנחם ואסתר עאשו מעא בעזחם עישת אהנא
 וארצא, ולכמל אסעד אסתר עמרת אדאר בולד ובנת.
 פי תלך אאיאם וקעת חירה עצימה עלא יהוד פוכא
 בלאד ווילנא.

אזיר פאחיל רודוויל אחאכם מתאע ארף לימא, אדי
 רנע אן מדה קריבה מעא מרחו אנדידה מן פפראת-
 חו אבעידה, רמא צורדא תקילה עלא אכלאד, מיאת
 אף לויז למצארף אפתן אדי חדת בין אפולונין ובין
 אסירד.

נמעיית יהוד בלאד ווילנא עזות עלא רפע האד
 אסבלנ אקוי ותכללמו מעא אחאכם ליגפס עליהם מן
 האד אסורדא, אמא חו לס ראם לימייל אדנהו לרנ-
 בתהם, ואפכרהם אידא ליס יאתיו לחו באקרד
 אסמלוב פי איום אמועד יכונו ינמדו מן אכלאד.

פי תלך אאיאם לא כאן לא ערל ולא צדק אלא א-
 קורה חי אמתלמה פי אארף, ואיהוד ראים הם אפרוף
 פי יד כל צאם וקוי.

פי אוקאת נצראת פתל האדו כאנו איהוד ירפעו
 עיונתם באצלאה ואבבא לרכהם ליפכתם מן זיקתהם .
 יהוד ויילנא פלאו אצלאואת . ובעתו זארא מרמחיל
 כתידין לענד אהאכס לימלכו פצלהו לישפס ען האתהם
 ויכפף עליהם מן קדר אפא אשמלוב . אמא הו רד אכל
 פאיבין אמל .

נמא מקדרראת מן איהודי משאו זארא לענד מרת
 אהאכס וינבוהא אן חכון תבאמב בעלהא לימיל
 לתחנין איהוד וירפס בחאהם . אמא הי רדת פי ונחהם .
 חית בעלהא אמר עליהא אן לא תנרפל פי האד אספאה .
 חידת איהוד עצמת מן יום ליום . אנניא אכתר מן
 אפקרא כאנו מרהובין מן האד אאמר . ולמא בלג אפכר
 לאסתר מן משי אימא לענד מרת אחייר . וארי רנעו
 פאיבין אפקצד . סאת ראנלהא עלא אפס מרת אחייר
 ועלא אפס אבוהא .

— מרת אחייר וזי מארי בנת אסלך אפלה אפרידה
 ארי יכמב . אנאכהא ר' מנחם .

אסתר אנוענת מן האד אכבר . מארי צאחבתהא
 הי מרת לערו אשדיד לקומהא : שקאיק ארנא אהרו
 פקאבלחהא וחפסת פי באהא לתרות הי בנפמהא לענד
 מרת אחייר .

— ואש ענדך מן קדרה ללבלאין : מא ר' מנחם
 למרתהו .

אסתר הכאת לדאנלהא כל מא נרא להא מן אוהרו

לאצרהו .

ר' מנחם פמע אקצצה פתע מרתהו ברהשה וענב .
 וקא :

— הל אנתי הי . אסתר אנמילה ארי כברהא שאע
 פי כל בלדאן ארופן . ופי כל אליהא שכוו אפעאחא .
 ומא הו אמכפות פי אעאם ארי תזונת עלא בנת אסלך
 ארי נתנת והרכבאת פי דארהו וברחת היאת אסלך
 וחיהם עלא פכב דיאנתהא : אלה מא אעצם מערי :
 פצל עצים מן ארב סובאחאנתו ארי אנא לים אן אהלרו :
 בעין אאתראם נצר ר' מנחם פי אסתר וקא :
 — רחי . יא עוזתי . לקצד אוזיר ואלה ינכד פי
 אצראב :

אסתר לבסת אפפר לכאפהא ונעלת עלא נבינהא
 חאק מן אהאנאר אחמינה כמא כאנו ילכסו נמא איהוד
 סתע האד ארופן . ור' מנחם אהצד להא ברופה רפיצת
 לתרות ביהא למראית אחייר . אבעידה מן אכלאר נתו
 פסיר נצף פאעה .

XII

מרת אייאם ארי עדראחהם מארי באבבא ואחון
 עלא צאחבתהא אסתר . ארי הי לממת פי עקלהא אנהא
 רנעת רמאד מן נאר אחריקה ארי וקעת פי אקצד . אמא
 בעד רנעת לוחהא ופרחהא אסעתאד . וקבל בבעק

שהור מן הארץ אומן תוונת באחיר רדחוויל, ובער
 נסעאת מן עקר אוראן אדי ערדאוהא פי בלאר בראבו
 פרנת מן בלאר מעא ראולתא לתפנן בעידה מן בלאר
 אסמלכה.

מארי נאסה תכתב גואב לואדיהא. ופיה תצאהר
 לחם מרורחא ואנשראחתא והנאהא ומעאדחהא מעא
 ראולתא. ואירא בכריסתהא דבלת וקלת להא:

— מראה יהודייה פי אסקוף ותריד אכלאם מעך.
 — אה! צאותה מארי באקין איהוד יכתתרו פי ל-
 דנבה עלא שאן אמורדא, אמר אדי לים נקדר אן
 נדכל פיה: מסתכארה בתיר אדי לים ענדי קדרה ען
 אנעאנתהם, אחסן לי אן לים נפמע רנבתהא. רוח
 לליהודייה ואפכרהא אן לים נקדר פי האר אוקת
 לנקבלהא.

אפרוסה פרנת, תם בער רנעת פי אחין, חית אסתר
 אכרסתהא בלוז רתב, וקלת:
 — ללחי! אסראה תקול אנהא לים תמלב מןך שאי
 ניר אנהא גמת לתכברך ען אמר מותם.

— אדכלי ביהא ללצאה! אנאבת מארי.
 אסתר דבלת ללצאה, ובמלב ראעש נדרה בגית ל-
 מלך צאחבתהא ואקפה קבלתהא בנמיהא ותמנהא
 אפאיק, חי וקפת דאהשה ואדמוע סאקפה מן עיונהא
 ולם צאיכת קוזה פי נפסהא לתקרוב ותעתנק תביבתהא
 מתל אובת.

— לסארא תכפי, איתחא אסיעדה? פאת מארי,
 שתניירה ללנאיה אדי וני אסר עלייא ללא נדכל פי
 שאן אמורדא.

— ללתי אפצילה! אנאבת אסתר, לים נקדר אן
 נכאמבך פי האר אסוב, ואנמא מראדי לנעלךך שאי
 אדי תלד לך מערפתחר.

— אתכלמי, איתחא אסיעדה! אנאבת מארי.
 — תל כאנח לך פי איאם צנרך צאחבה צבייה
 יהודייה? פאת אסתר.

— אה! מסכינה אסתר! אדי מאחת פי אהיקת
 אקצר!

— חי לים פאתה, ומאזאת חייה פי נאית אסלאמה.
 — מארא תקולי? צאתה מארי.
 — נעם, חי מא זאת חייה, תל תפתגרי אשנרה

אדי כאנת קדיאם שבאך בית אנום? חי קפות מן אשבאך
 עלא האך אשנרה פי וקת אהדיקה והרבת.
 — חי הרבת מונא? קלילת אכיר ואסערוף! ואנא
 בכית עלא פקרהא מרת פוילה.

— חי לים כאנת קלילת אכיר ואסערוף, אנאבת
 אסתר בלבכא חית לם קדרת לתכפי אכתר דמועהא.

לשא באנו יכתתרו עליהא לתתרך דינחא ותעתנק אדין
 אפסיהי, לם מאקת אכתר דאך ומנועת נאפסהא באחרוב
 — ואנתי מן אין תעלמי כל הארא?

אסתר לם קדרת אכתר אחתמי, ורכעת עלא

רבויהתא ומסת יד בנת אפלך ועזרת תבום וקסא :
- מארי : אעפון סקאנך , איתחא אפידה : אנא
אפתר צאתכתך אדי צנייתחא מן אמערוסין !
מארי דפעתחא מן אורף וארתמאת עלא אענאקחא
ועזרת תבכי וקסא :

- חביבתי ! אבתי ! כיף ימכן לי אן נצב עליך !
לא , אנתי לים קלילת אמערוף , כל זמילך פאיך עני .
מארי ואפתר פרחו בבועהם בהאר אמקאבלת אדי
ליפ גמנת פי באהם .

אפתר אפדת תחכי למארי כל מא זרא להא מן יום
חרובהא מן אקצר אילא האר לים , ולמא ועלת לתחכי
להא מן מבע ראנלהא וכראמת נפסתו תחירת בתנה-
דה .

- עלמת מקצר תחידתך , קסא מארי , לא תניירי
קלבך , יא עזוזתי ! פאן ראנלך יבון מעפי מן האך
אסודרא .

אפתר הזזת בראמהא וקסא :

- וכיף נכונו אתנא משרוחין אבא . פי אוקת אדי
נאם פייתנא מרביין פי נצרה עזידה מתל הארי ?

- ענדך אחק ! אנאבת מארי מתאספה , לאבן
אעמיני דבארה כיף יבון אכלאך מתאע נאם פייתקזאנא
לים נקדר ננרבל פי האר אמר , חית כרא אעמית א-
פלמת לראנלי אדי יעלב מבע איתוד ואנהם יקדמו
לענדי וישלבו מעאונתי , פרחבני ללא ננרבל פי האר

אחק ואנא זאובתחו בשמאעה , לאבן אצברי , קד ורת
חילה ללפלאך , ואנתי בנאפך , יא חביבתי אנמילה ,
חבוני אמחאמייה עלא בני קוסך .
- הל ירום סירי אזויר , אן ימיל ארנחו לתדיתי ?
פסא אפתר .

- נעם , אנאבת מארי , אמא לים תתקדפי לחו
כאתרא מן נפואן איתוד , אלא כאחרא מן בנאת לאש-
ראף , חית כלקתך לא תנכר . באנד מן בנאת אמלוך ,
אפברי באנד אנתי אפרנימים יובלאנסכי , צאתחתי מן
אצנר , ואנד איתת לזוארתי , לים תלכמי לבסאת א-
יהודיאת אלא אפבר אמלכום אדי ילכמו בנאח לאש-
ראף , אנא נעמיך לבאסי אפאבר , ולמא יראך ראנלי
אנד ענדי לאבסה האר אלכסה ארפיעה , תקדרי תבא-
פבחו במא ירציד , אנתי , יא חביבתי אלכבינה , לפ
ילזמני לנוציד כיף יבון חריתך באעקל ואצואב לתחיירי
פי קלב ראנלי אשפקה ואחנאנה עלא בני קוסך , אמא
אמרעי וחם אמרך קבל לא יקדם פאוול ראנלי מן א-
מציד , חחא לפרימתי נכברהא עלא מקצדנא ללא
תפייב אמלנא .

מארי נאדאת עלא בדיסתחא וקסא להא :

- אנתי תלזמנא לצחבת אדי נקצר נעמלהא לפידך ,
האר אנדראח זכונ תקעד ענדנא פי אקצר בעך אייאם
תחת אמם אפרנימים יובלאנסכי , פי אהין חרתי מעחא
לכית אמלכום וחמא תעאונהא פי לבסת כסח מן אפכר

לבסאתי ותויניי להא שערהא בציפה ידי תקרר תתנוב
 ותחצר ענדי באחרא מן בנאת שאראף, ולא תגברי
 לאנסמן מן דאך, ואנא נחסן לך אירא ראית כל שאי
 משא פי נאית אצואב ואחרתיב.

— פמען ושאקה, אנאבת אגרימה.

מארי סאת אסתר אירא מאזאת למ נמאת אכלאם
 בלנת אפראנסים, פאכברתהא כאנהא למ פסרת שאי
 מן אדי העללמת פי פראית אמלך.

פרישת מארי משאת באסתר לבית אמלכום אין חמא
 כמאתהא בכמות רפיעה, מן כמאוי ללתהא אדי כאנת
 פי קר ואחד הי ואסתר, תם בעד דאך רכבת אסתר
 הי ואגרימה פי אכרוסה אדי משאת ביהם לבלאד
 ווילנא.

בעד מאעאת ראו אמתעדריין קראם דאר רבי מנחם
 ברופה מן אמפרי, יגרוהא ארבעה מן עתאק אביל
 תרנא באקרב מן אדאר, ובעק כראם מן אסמאך
 בלבמאתהם ארסמיה ואקפין בנגב אכרוסה, חם בעד
 דאך כונו רי מנחם ופתח באב אכרוסה, ופראה מן
 בנאת אנםב ואצול מלעת ללכרוסה מע כרימתהא.
 אכרארסי פאק אביל אדי פארו מתל אברק אילא אן
 וצלו לקצר אוזיר חאכם אבלאד.

למא רנע פאוול מן אסציד אכברתהו מארי כאן
 צאחבתהא אפרינסים יובלאנסכי ען קריב תקרם
 לזיארתהא.

אחיד סמע מן זמאן כבר האד אטראה אמשחורת
 בנסאהא אפאיך ועקלהא אראיך, חית כאנת קבל
 בבסקן סנין אחרא מן אצחאב בנת אמלך, פפרת אאן
 עלא מקאבלתהא ונה לונה פי מתלהו.

למא אתנצבת מאידת אפמוד כאן אחרית כין פאוול
 ופארי ניר פי שאן אפרינסים יובלאנסכי, ופארי כאנת
 תוצפהא להו מתל אוצאף אסתר אדי לים נאבו ען
 עינתהא.

בעד מא קאמו מן מאידת אפמוד משאו אמתין
 ללונאן ידולשו תמא ואידא בכרוסה וקפת קראם אקצר.
 אמתין פרונו בסרעה יקבלו אצאיהת אעוזה, אמא
 מארי סנקת הי ללכרוסה ואצאחכאת מאחו פי אענאך
 בעצחם בלבום, תם בעד דאך קדרמת מארי ראנלהא
 קראם אסתר אדי חנאת בראמהא תעצים למקאמהו.

אוזיר צאר מנדהש מן האד אפלקה אנעימה ותאר
 אחסן אפריד, ותתא מארי מן ניהתהא תענצבת למא
 ראת אן כרימתהא בנאית אחרתיב ואצואב קדרת
 עלא אן תחצר אסתר במלכוב ומציון כאחרא מן
 בנאת אמלך.

אוזיר ופדתהו ראהו כאסתר לונאן אקצר לישרבו
 חמא קהוה, חוסאן פויל דאם אחרית בינתם באלנתה
 אפראנסאוייה, ואסתר אדי אאן מדת סת מנין למ תכל-
 למת כהאר אלונה, איום צארת תתחדת ביהא מתל
 פראנסאוייה אצל.

מאחל לטא כאן פי אלל מנולד מעא מארי זאחר
להא דהשתחו סן עקל צאתבתחא אנאסל וכרפ
אבלאקהא .

XIII

אייאם קלילה עדראתחם אסתר פי אקער , ופארז
פאנת תהצער להא מואבל לים מתרופין ענהחא , פן
ניד מא פמן אחר סן דאך , ואחזיר צאר תאף ארזי סן
לפאן אסתר ומן אקולאט אלדודת ולפעקולה , ונמא
נראם אפציר , תבח יעדרי אוקאת אראהה בין האד
לונ צאתבאת .

סן נמלת אחרית אדי האר בין הודווייל ואסתר הו
אכלאם פי שאן תקוק אאנמאן וואנבאתחו פי אעלם .
אסתר חכללסח נריב פי האר אסענא , וצרתה כאן
כל אפלוקין הם מצוורין בצורה ואחחה צורת אהחמאן
ופלחם אכואן למעצחם , ומן דאך סן אהן ואערל אן
כלחם יחמתעו פי האדי רנית אחיאה בקואנון ואחחה
סן ניר פרו אהר עלא נירחו , חית רב ואתר כלקחם
ואב ואחר ולדחם .

אחזיר ולד האך אוקת אדי פיה אנהל , לא זא באסם
נראנחחו עלא אפעמורה ופוכאנהא , ואדי פן עמרתו
פא כמסם פי בשחו האר אהכמאמא , צאר יערתן
עלא אקול אסתר ככל אנהד , וצרתה להא אן ולו
אוארם לפל אנולדו סן אב ואתר , אמא ניול צדיחה

פרוחם עלא קסמחין קסמת לאשראף וקסמת אערבאן ,
ואערבי כסב אשוריף סתל בלבחו וחצאנחו , ויפעל פיה
סתל מא ירציה , וכדאך איחודי אירא אבקאוחו לינפע
אמא , אמא פי אאבר כל מא כסב פחו למידתו ומולאה
ופא חו אלא עביד לבני אאצול .

אסתר פהסת אאן אן סבב קסוחת קלב אחזיר חו סן
אפכאררו אפעוונה פי חק איהוד , פאנתחודת לתנייר
לחו האד לאפכאר , חתא אדי אירא חצל בידהא
ומיילתחו לאפכארהא , תננז סן דאך נתינה חסנה
לבני עסחא .

- מירי אחזיר וקסח אסתר , נעם אן בני אאצול
מפרוזין סן זערבאן וליהוד , אמא לים אפביעה הי
אדי נעלת האד אפרז בינחם , אלא ארביאה , תוארך
אזמאן תחכי לנא אן כתירין סן אנאכ אדי כאנו אנולדו
פי אספל אדרנאח אנרפע שאנחם וקבלו כלפאת רפיעה .
- יקין דאך : אנאב אחזיר , ויחדת האר אשאו
פדראת חתא בין איהוד , ולו אדי נחפבחם דאיים פי
דרנה ואמיה אכחר סן אערבאן , חית לים שוק עליחם
נור אדין אפסיחי .

- אמא עוק דאך , אנאבת אסתר , שרקת עליחם
בנורחא אדיאנה איחורייה .

- הל תעללמתי איתחא אפיויה , חתא אצול א-
דיאנה איחורייה : סא אחזיר בתכמיסה .

- נעם יא מירי : אנפלעת עלא האר אדיאנה , יהוד

כתירין יסכנו פי אמלאך אוזיר יוכלאנככי, וזאד יקום
אמאבך עלא עלאם שריעתהו זאן אום מנין, יתייר פי
אקלב נרץ אנמלאע זולא כיפיית האד אשריעה.

— לאכן חל תבסמי פי עקלך, אנאב אוזיר, אן
איהודי ישבה ללאשראף פי אסבע ויאכלאק ז או ימכן
תקדר יהודייה לחלפן אקושהא באצואב ואקעל מתלך
אנתי, איהתא אסיידה אפרינסיס ז

זנה אסתר רנע כקטעה מן נאר מן אשמה, ופארי
פרעת באצואב וקאת ז

— אנא נאמן וקוע דאך, חל לם חכית לך, יא
חביבי, עלא אסתר צאחכתי אדי כללצתי מן פם אמות ז
— נעם, מאולת נפתך האדי אדי כללצתתך ואדי
פאתת פי חיקת אקצר.

— כבר כארב אדי קבלנאהו פי שאן מותהא, וז-
חיקה אנהא חרבת ללא תנצב בתוך דיאנתהא עלא
אסקאם ואמל.

— אידא האדא בלאמן גרא, גרא אן פעלהא
האדא ידל עלא אנאעח נפם קליל תודתהא, אמא אדי
נצן אנא וליס ענדי פיה שך, אן האד איהודייה חרבת
מן אקצר מן סבב אדי מרק אסלוד וסיראתהם לים
אסחחסנתהם חית לים תדרבת ביהם, ולם ראסת לתת-
רך מרק חיות איהודי אכסלפת לונתהם אמצוונה,
וסוכאתהם פי לבאסהם וסכנאתהם, חי מתדרבת כהאר
אכל ולם תברדלהם באסחמאת ארציעה אדי יכסבוהא

אאשראף לחנעלהם פי אעלא אדרנאת.

אסתר באן עלא ונהתא נצב וניק אמא מארי אשא-
רת להא באעין לתריין נפסתא, וקאת לראנלהא ז

— וסא תקול זאן אידא נחצצר קראמך האד ז-
יהודייה אסתר, אדי פאת פי מראית אסלך מרת סח
מנין, ותרכתהא סא יקארב האד אסרה, ותזונת
ליהודי וולדת להו זוג אצנאר, ונכל דאך לם תפרוהא
מן אחרא מן בנאת לאשראף פי מירחתהא ואמכאעיהא,
פי ז'פאעהא וארכהא ז

— האך אוקח נעמיכם אחק ונרנע מן עקלי האדא,
ונצדק אקול חביבתנא אנמילה אסיידה אפרינסיס.

— אמא קבל כל שאי נמלב אעפו מן חביבי עלא
סא צדר מניי, קאת מארי.

— וסא אדי פעלת חתא תמלב מניי אעפו ז

— קבל מלב אעפו נריד לנתבי לך סחביה, קאת
מארי ז מראה מן נסואן לאשראף בעת להא ראנלהא
אדי באן ידור פי אאומאן, חנרה דיאכנס מן אאפבר,
אזא לים כאנת פי גלאף גמיל ופתחוף, וכיל אדאר
לסא קבל האד אהנרה פי ופס האד אנלאף במס פי
עקלהו אן מירדתהו לם תערף קימת האד אהנרה ז-
תמינה בונוד האד אנלאף אחקיר, פצנע גלאף מואם
האד אקטעה אעזיות ונעל פי וסמחו אהנרה וסללמהא
כיר מירדתהו, אסראה פרתת כתיר בהאר איהודייה ז-
עזוהא אדי בעת להא ראנלהא, ולפא חו רנע מן אסתר

הב ליורדי למרתחו או הנרה פי ראתהא מן ניר נלאך
חי פי נאית אבהא ואכמא , פאכרנהא מן נלאפהא
ועהרת נכפשהא ונורהא אכאמע , הניכי לעזיז ו כאנת
ענרי הנרה המינה אדי קצרת לנואחי לך קלבך ביהא ,
אמא לתעקל קיפתהא , נממת או נורריתהא לך פי נלאך
נמיל וסתקן .

— למ פהמת מעאני כלאמך , קא אחיר .

— אסמע , יא הכיבי , אני זבת הכיבתי מן אצנר
אדי נאבת עלייא מרת פוילה , אמא לו ערפתהא קדא-
מך בציפת יהודייה למ כנת הלתפת לחא ולא תרמי
עידך עליהא , ומן דאך נצבתהא קדאמך בשביחת
פריניססה יובלאנסכי .

אחיר אנדהש מן האר אכלאם אדי צעאב עליה
תזדיקחו , אמא אסתר הנאת ראמהא ובאיעת להו
באחתראם .

— יאן , אנתי ראית הארי אהנרה אחמינה פי
נלאפהא לעזיז ועלמת קיפתהא , ואנא מנמאנת אקלב
אנך לים חכמם הכיבתי הארי ולו תכון מכסייה נכמא-
הא איהודי .

— פרגת יאן ננלוכ מן קדאמכם ו קא אחיר , וצרת
פנצוב , ואשהא הארי או נכרדל אפכאדי וחכמאמאחי
אמאבקה ונעמי אצדק לאקוא הכיבתנא הנמילה אדי
אפרמהא אלה באעקל שרגיה אצעאך ען נמשהא ,
חחקיך , ופאן בקאי חחא תשנך או כראפת אפבלאך

ופלאמת אנפם לים סאפתם פי יאנם ואלוארה , אלא
חם כראמאת תכרמחם אכביעה עלא מן תחצנר לחם
מן רכאזיתחו וארבהו .

אחיר אלתפת לאסתר וקא לחא :

— פי נאית אסרוד יאן נקבלך מתל צאחבת מרתי
אספללצה חיאתהא , ולו אדי אצלך לים מן דרייית
אאשראך .

חו נכמם פי ביהו או אסתר חנתנם אפרצה ותרגב
עלא אכונאנהא איהוד , אמא חי נלקוז שפאיהתא ולם
פירנת אריה פי שאנחם .

האך אפעל אסת יסנתו כחיר אחיר וצארו אתלאתה
ידולשו פי ננאן אקצה וכל מנתם נארק פי אכמאמא .
אחיר ברה קמע אסכות וקא :

— יאן אפתברה , מארי , או צאחבתך מאזלת למ
קבלת חחא אור כפורהא עלא בלאך חיאתך לעזיזה .
חי חרבת מן אמראיה ולם אכקאת ואדיך או יכאפחהא
נזא ען נמילהא , פמן דאך עליחא איום או חוקק עלא
אנרהא , ננן יא עזיזתי , או פיאח אף לרוז חם קימה
תקירה נציר חיאת בנת מלך ומרת אחיר הודעוויל ,
פתרזא יאן אסתר לעזיזה ותאכדו מן ענרי האר לאנר ,
אנא נמללם לך האר אמבלנ אדי עלא נמעייית יחוד
בלאד וויגנא לירפעוהו לידי .

אסתר אדי ראת אנהא בלנת עלא אקצורה , לם
קדרת לתפתת פמהא בחקך , אמא עיונהא אפתלאו

באדמוע.

מארי אעתנקת בראנלהא וצארת תבוסוהו וקסית ;
 - תביב עמרי אעזוזי בכלאמך האדא זאהית לי
 פאפרי ונרא נפסי אנני אנא אמכבותה פי אעסם .

VX

ברוסה מתאע מלוך דגלית לחארת איהוד פי בלאד
 ווילנא ווקפת קרב דאר ר' מנחם . ומנחא נזלו אהיר
 פאוול ומרתו ומעתם אסתר אגמדה , ודכלו נמלתהם
 לדאר רבי מנחם . וכדים אדאר כרנ פי אהין ינאדי
 אעיאן איהוד ללחצור פי דאר מידוהו .

כלק כתיר אננמע קדאם אדאר ובלחם דאהשין מן
 האד אאמר אגאמין וכחר בינחם אחרית וכל מנחם יעמי
 הפאסיר להאד אגאולה .

פי ציאת אקבול גלם אהיר ואפרינסיס מארי וקדאם-
 חם ואקפה אסתר לאכמה לבסה יהודייה שער ראסחא
 מסתור ותיקאן אחנאר תמינה מדורין עלא נבינחא .
 ור' מנחם קדם באצנארתו לאגסין אפכר אמלאכס
 קדאם אציאאף אעזוזא , פאכרתהם מרת אהיר וועצת-
 חם עלא רכאיכהא וצארת תעתנקתם ותבוסחם .

בעד הצצה מן אומאן קדמו ארבעים ואעיאן אבלאד
 ועמלו אמקאם אראנב ללחיר .

- קד נאדיתכם לנפאכם : הל חצרתו מכלן אמא

אדי נעלת עליכם לתרפעותו ; קא אוויר .

- מירנא ו אנאב ארבאן אאכבר בתחנין , לים לנא
 קדרה ען תחציר מא עזים מתל האדא . אלא אידא
 כוענא מא בקא לנא מן אכסב ונכקאו פי האת אפקר
 ואלאחתיאנ !

- ולמן כל רזקכם וכפככם אידא לים לסירכם
 אהאכם ?

- נעם , האדא נערפוחו , וכלנא עביד למירנא ,
 ויעמל פינא מתל מא יצהר לחו , זאד קא ארבאן , אמא
 אחנא אחינא פי האד אוקת לנרנב פצלהו אכרים אן
 ישפך ען חאתנא . ויכפף מן עלינא אנצף מן קדר אמא
 אשמלוב , חית חתא האד אקדר בנפסוהו יצעב עלינא
 תחצירתו .

- ולו צולדי ואחד לים ננקץ לכם , בעד זמאן מתאע
 ארבעה נמעאת עליכם אן חסללפו האד אמבלנ ליד
 מרת רבי מנחם , האד אמא אנא הדיתוהו לתא חיתתהא
 צאחבת חביבתי מן אצנר וכללצתהא מן אמות .

- אסתר תקבל האד אגראמה אעזיזה מן יד פירי
 אוויר באשכר , קא ר' מנחם , ואידא ירצא מקאמחו א-
 שריף אן יצפיהא אפראת , פחמללם הי האד אמבלנ
 לצנדוק נמעייית איהוד אשארית אאסתעראף עלא אדי
 פככרותא מן יד קסאע אפריק כרפוע מא פרייתתהא .

רייב אקהל אדי לים ואפס עלא כלאץ אסתר מן יד
 קסאע אפריק . חם האד אכלאם מתל אאברא פי אלוס

ורגא ראסחו ללארץ מן אשמה .

אסתר תעמל מא ירציהא בשמא קא לחיד ,
וחוול וצרחו ללרבנים ואעיאן לקהל וקא : רוחו ואכשיו
בדאר שבשאררה לאכראנכם איהוד .

כל אהאצדין כבבו עלא דין אוזר ובאסוחם וכרנו
מן קראמהו זהאנין משרותין .

אקצעה סחאע אסתר שאני כברתא פי כל אסרחא
בלאד ווילנא , וכל אסכאן צארו יתחרתו ניר באפעא
אסתר אחמידה , אדי הרבת מן קצוד אסלך ועישה א-
זהו ואנשוראה לתבא מאמנה לדין גרורהא .

כל רגל אשתאסת גלסחו נצר האד שמראה עניבה
ופי כל פריק תודראתחו כאנו יתורראו פיהא באצבע
ויסולו : בנח אסלך שתעדרייה .

חא ר' מנחם לחקחו נציב מן אקרר מן גרת פרתחו
וכאנו ידעיהו מן דאך אוקת גסיב אסלך .

סארי ואסתר צארה זיאראת תתבארל בינתם מן
וקת לוקת , חא אסלך ואסלכה ודין סארי , אדי לים
אנחא חב אסתר מן קלכחם , בעתו תדאיאת תמינה
לאסתר ושברוהא ען שנאעת נפחא וקוות קלכחא .

אחאכם רודוויל , כללף ר' מנחם ליכון וייל עלא
אמלאכהו וקאבץ אמואהו ו' זמאן קליל שאע אמס ר'
מנחם פי כל זמן פולוויא , אמא מע כל דאך לים רכבת-
הו מנאייה ולא תכבבר עלא אחד , כל וכאנו אנואב
דארדו סתוחה לכל פקיר ומתאנ , לכל מאלב

דבארה וסרות .

חא אסתר לא זאת באקיה פי חסן אמכאעחא ,
וכל מא נאח מן אסכאם ואעז למ ניירו ברם אכלאקחא .
פי זמאן אציף אתאו אסלך ואסלכה לזיארת בנתחם ,
דאך אוקת כאנת אסתר מיראר אדי תרכב פי כרוסת
אעאילה אסלוכייה . ותרג פי אדולאש מעאחם , וכל
יהוד אכלאו כאנו פארחין משרותין מן האד אקרר
אעזיז אדי זאנת מראה מן בני פיתחם , אשכרו רבתם
ען האד אשאה זאחיה .

אסתר למ ראמת לתווול מן פוקתא אלכזעת איהודייה
אשתארה : ביתם ולו אדי נואוהא כתיב מן נאם אראייה
לתלבם מתל נאם אאשראף , חית למ רצאת לתצאהר
תכבבר עלא נאם איהוד סחאע אכלאד .

XV

ר' שבתי שאע אמסחו פי אעאם איהודי עלא עלמחו
אפאיץ פי אממאיל אדונייה ומן כל אניהאת כאן יקבל
מראאת מן ארבנים לעמי עליהם שריותאת ונראבאת ,
ופי דאך אוקת למ כאן ענדתו מן אעמר ארבעין פנה .
הו אסף כתאב כביר יתעללק בשרחהת עלא כתב
אדין . פי ממאיל אאחכאם וקצוד ליטבע האד אכתאב ,
אמא למ כאן כאסב אלאזם להאד אגריץ , פאחאסק
פי באחו ליכסר לארץ מילאדהו לעללא יוגר תמא מן

יעארתו בלשם, לאתמאם האד למקד מתאע מבע
כתאבהו ותפריסוהו פי כל לאומאן.

ר' שבתי תרך בלאד מכנחתו וספר אילא בלאד
חילא, וענד מא שאע שפבר פי אבלאד בקדומוהו,
תאנת למכאן. ופלג כתיב ידי אנממע לינצר האד א-
אנסאן אמשחור.

ר' מנתם רנב אן האד ז'צוף לעזיו ישראלתו באנוזל
ענדהו פי מחלחו, ארבעים ורביאס אקהל מלכותו לירדש
לתם יום אסבת פי אצלאה לכבירה מתאע אבלאד.

אצלאה לכבירה אנמלאת בלפלג יום אסבת. ידי
באשתיאק עצים אתאו ליסמעו כפבת האד לשלם א-
שהיד, וחחא אנסא למ חניבו מן אחרורי ואכרו גלוסחם
פי אמראית אמועדרה למסתחם ידי מן גמלתחם חצרת
חחא אסתר.

כל אחאצרון דהשו מן אצמבה ידי כפבתה האד
ארבאן אסמלות באפכאר צאפיה ונארקה, וחחא אנסא
העצבת מן האד אקוא אראיקה.

אסתר כאנת תכמע צות אצמיב. ותחם פי נפסחא
באנהא ליפ מן אנדיר הי תסמע האד אצות, וחחא
אלפאן ואקוא תחבילתחם כאנהא שמעתחם מן זמאן
צנרהא.

תפמאם יואהי אסלב גא פי בשהא. ידי הי עמלת
כל נהרהא לתחמיה מן עקלהא, חית חל כרא גלף
עליה רבהא במעארה עציםה לתנוד אביהא ידי מן

זמאן והי משתאקה למקאבלתחו? חל האד לאנסאן א-
שאיע דברהו בלשכר פי כל לאומאן הו ואדהא? כפבת
מתל האדא למ צננתחו אכדן, וכיף תקדר הי העקל
אביהא?

אסתר זולת האד לתפמאם מן בשהא וקאלת: מא
האדא אלא אפכאר פארנה, ומן יעלם אידא אבי
מאזל פי עצים אשיאה, ואידא הו מנע מן סיף אכחאך?
בעד תמאם אצמבה ברנ ר' שבתי מן אצלאה בכל
מקאם ואהתראם, ותבעוהו ארבעים ורביאס אקהל אילא
דאר ר' מנתם.

מאידה בלשכר וז'חלאויאת חנוצבת פי דאר ר'
מנתם, אחתראם ללצוף לעזיו ואעיאן אקהל מתאע א-
בלאד, ואסתר כאנת הי כנפסחה תנאול לכימאן וא-
מאכול בין ידיו אחאצרון.

ר' מנתם רפע כאסחו ושרב לחיאת אצוף אנליל, תם
בעדהו שרב אנראן רבאן מתאע אבלאד לחיאת צאהב
אמתל, כרים אקלב, נמיב אסלך.

למאדא חרעיו ר' מנתם באפס, נמיב אסלך?
מא ר' שבתי.

חל מיאדתחו למ יעלם אסבב? מאוהו כל א-
חאצרון.

אחד מן אחאצרון נאוברה:

מרת ר' מנתם הי בנת אסלך ידי נתנת ותרכבא
פי קצרהו, ולם ראמת לתאכל תמא אסואבל אסחרומין.

— והיא אסתר כממלת אורחאף ואלכזאל , באהבת
 סאדי בנת למלך , קא אסאני .
 — זדי כללית נמעייתנא מן שרה עזיפה , אנאב
 אלתא .
 — זוי תברנ פי אדולאש מע סמלך ואלמכה ותגלם
 בין אנתון , ובכל דידך לא זאת מאמנה לדינא וקום-
 דא , אנאב אסאמכ .
 ונתה דז שבתי דנע כלון אציר , וכל מאצלתון צארת
 תרעש אסא הו תגללב עלא חינת נספתו וקא :
 — לאכן עלא כא בלנא באן האדי אסתה אכלתהא
 אנאר פי חריקת לקצר :
 — ולא , צאחור כל אסאצרון , זוי לוס אנהקת , והא
 זוי און קדמת .
 פי דאך אוקת צהרת אסתר האגלת ללביא והאמלה
 זפי אדיהא אצחא סמלות באגלל ואהלאוואת .
 — אכברני בניא זאין בנתי קבל סא דלחתי לקצר
 אסלך ז פשה רי שבתי .
 — אסלך , אנאבת אסתר , זאכני מרמייה סתל א-
 מייתה פי וספ צורה , אסכאן אין תמא זא בינא ואלדי
 וקת הורבתו מן אכזואך .
 — בנתי ! בנתי ! צאח רי שבתי , נעם אנתי אסתר
 בנתי לעזיזה ו תתא צורת ותקך השאכני צורת ותה
 ואמך מרוב אסמחומה .
 — תתא אנא תכיל לי צותך וקת אכמכת פי א-

צלאת כאנני נסמע פי צרת אכני .
 — נעם , בנתי לעזיזה : כא אעצם פאלך יא אולאתו
 בנתי ארי מן זמאן ואנא נפחש עליהא ותניחתיא מן
 אהל אמות , קד ונרתהא איום ואקפה קיאני פי פלא-
 מת אעם ואנאם !
 ברסוע אפרה מאקפה מן עיונתם מאחו אאב ואבנת
 עלא מענאק בעדהם .
 קלוב כל אסאצון העשת מן האר למנצר לעגיב .
 ולא אחר מנתם צאב קדרה פי נפסתו ליקמוע האר א-
 פרנה אצריבה באלכאם .
 בעדי פא הדאת חינת אלכום , קכך רי סנתם עלא קד
 נסיפתו רי ישכתי ובאסחא וקא :
 — נעם אנני , נמיב אסלך חית נמכי הו מלך אעלם
 אשרעי , סלך עלא כל אצחאב אשריעה ואחין .

XVI

יענו אקלם לוצרף סחמאת אוחו מתאע הו שבתי חין
 דא בנתחו , בעד זמא , כאן איום מן נויא תהא מן זמאן
 פויל , וסעא האדא צאכהא מסבורה פי כל אפואם
 זיתאכרו כמקאסחא בני עמחא .
 אאב זומא לבנתו כל מא נרא גלית פי מרת
 חיותו , ורתהא אבנת לט לפאת שוי מן יואקעא
 אדי תעדהא עליתא , מן חין דכלת לקצה אסלך אילא

ראך אנהאר . פתפכרו אכלמאח אדי קאחחם מרים וקת
סותהא מעא ראנלהא וכנתהא . כאן סתחזרין להם
איאם מתאע נצראת וציקאא אמא עאקבתחם מלאמת .
אזכר אדי עלמוהו אחאזרין פי דאר ר' מנחם שאע
פי וספ אכלאד וצארו יתחדתו בית פי כל אניתהא .
ורצל חתא לסראית האכם אכלאד .

בעד ביום קדמו לבלאד ווילנא אחאכם פאוול
וסרתהו מארי וקצדו דאר ר' מנחם ליצאהרו סמאסאח
פרתחם לאסתר וינצרו אביהא .

אזיר דנב כתיב ר' שבתי ליעמל להו זיאהר פי
קצדו . ותחדת מעהו כתיב פי שאן איהוד ואסבאעחם .
ומן חרית ר' שבתי אפעקול , אזיר תכרדלת אפכארהו
פי שאן איהוד למנאפעחם , ולי קצאח בנתהו אנצף
מן האד אמר אמוחם כמסל הו כמאהו , חית קלב א-
חיר אנקלב ב אחסאם עלא סחכבת איהוד וסענזחחם .
ומתבתהו האדי תורית חתא לאולאדהו בעדהו .

יום מן אייאם לפא כאן משאר ר' שבתי מעא בנתהו
לסראית אחאכם , קבל כבר חמא כאן רייס אקמעיידי
ווראמיסלוו וקע עליה אקבץ , וצדר עליה אחכם כא-
עדם .

ר' שבתי ואסתר רנכו מן אזיר ליסאמה האד א-
סגרים , פקבלו אזיר רנבתחם וכללף ר' שבתי ליכון הו
בנפמהו יקודם ללקמעי האד אכשוארה מתאע אענז .
רייס אקמעייח ווראמיסלוו כאן סבתחף פי וספ

אסנן מתחצצר ללסתל . ובסמחות ראם לם ראם לימכד
ענדהו אראהב נאפר אדנוב . לינפר עלא דנובהו קבל
מא ימות וינעדס . האך איסת תמדרם להו צאחכנהו מן
אצנר ר' שבתי . וצאר ירד עליה באקול לסייפה . אדי
פעלת כתיב עלא קרב רייס אקמעייח ונדס עלא
אפעאהו ארדיגה . ותנייר מן ידי אחכם אדי צדר עליה
באסתל . לם יבמיה ליחסן מראיסתו פי אייאם אאתיה
וינפר דנובהו בלאפעא אטייבה ובאכראם .
ר' שבתי בשרהו פי דאך איסת כאעפו אדי תפצצל
בית האכם אכלאד .

אפרה מתאע ווראמיסלוו לא יעתבר . הו צאר יבוס
פי אקדאם ר' שבתי . ואעמאה כלמתהו אנהו מן האך
איסת לא עאד יתענדא פי אפרק אפעחנה . לחכונ
שפאעתהו פי שאנהו לים ללמעאצי ואלנוב . וסלב מן
אזיר או ירכץ להו לידכל פי ללסת אעסכרית פי אכחא
אסדך . פנאוב אהאכם מסלכהו .

ווראמיסלוו לרם פי אאמאל אין חמא וורא שזאעה
גריבה וחס דרנת גינרדא . אמא פי סנת 1673 מאח קתיל
פי אמתארכבה אדי הארכו אפולונין מעא אארהאך .
ומותהו האדי עלא אומניה גפרה להו דנובהו ואפעאהו
אצימה אדי ערדאהא פי אייאם צנדהו .

ר' שבתי ערדא כמא עמרהו פי אהנא ואטמאן מעא
סרתהו ארדיגה . חית לם ראם ליהסמל נאם בלאדהו
אדי עזוהו ועמלו סמאמהו . ויסכן מעא בנתהו ונסיבהו
פי בלאד וילנא .
הו חופשא פי עמר אהנין וארכעין סנה . אמא פי
האר אסנין אהרלה פעל כתיב פי פרע אשרע ואאחכאם .

תם

MESSAoud MAAREK
1861-1941

מסעוד מעאדקי
לביתנו לעד ואלהינו לכביר